

Osaamista
ja oivallusta
tulevaisuuden
tekemiseen

Jenni Tuominen

XBRL-raportointi

Taloudellisen raportoinnin tulevaisuus

Metropolia Ammattikorkeakoulu

Tradenomi

Liiketalouden tutkinto-ohjelma

Opinnäytetyö

Toukokuu 2019

Tekijä Otsikko	Jenni Tuominen XBRL-raportointi. Taloudellisen raportoinnin tulevaisuus
Sivumäärä Aika	40 sivua toukokuu 2019
Tutkinto	tradenomi
Tutkinto-ohjelma	liiketalous
Suuntautumisvaihtoehto	laskentatoimi ja rahoitus
Ohjaaja	lehtori Iiris Kähkönen
<p>Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää mitä XBRL-raportointi on ja minkälaisia hyötyjä ja haasteita siihen liittyy. Opinnäytetyön keskiössä oli tuleva ESEF 2020 -projekti, jonka myötä konsernitilinpäätöksiä koskeva XBRL-raportointi tulisi pakolliseksi kaikille eurooppalaisille listayhtiöille alkaen vuodesta 2020. Tavoitteena oli selvittää, miten XBRL-teknologiaa hyödynnetään jo muualla maailmassa ja minkälaisia tekijöitä sen käyttöönottoon liittyy.</p> <p>Tutkimusmenetelmänä oli laadullinen tutkimus ja aineistot koostuivat pääosin verkkojulkaisuista ja -lähteistä. Tutkimuksessa perehdyttiin kansainvälisesti eri tutkijoiden raportteihin XBRL-raportoinnista ja tärkeänä lähteenä oli myös ESMA:n, eli Euroopan Arvopaperimarkkinaviranomaisen tuottama aineisto ESEF 2020 -projektista. Työt varten haastateltiin myös Taloushallintoliiton edustajaa.</p> <p>XBRL-teknologialla voidaan tuottaa sähköisiä ja rakenteisia raportteja, joita voi lukea ihmisen lisäksi myös kone ja tekoäly. XBRL-muotoinen tilinpäätös on osa taloushallinnon digitalisaatiota ja on merkittävä askel eteenpäin aiemmasta PDF-muotoisesta tilinpäätöksestä. XBRL-dokumentissa jokainen luku on merkitty iXBRL-merkinnällä ja siihen on upotettu tietoa, jota kone voi hyödyntää tiedon analysoinnissa.</p> <p>Opinnäytetyön tuloksena havaittiin, että XBRL:n käyttöönotolla on monissa tapauksissa todella positiivisia vaikutuksia yritysten raportointiprosessiin. XBRL:n havaittiin olevan erityisesti kustannustehokas ja suhteellisen helppo tapa hoitaa raportointi, joka on yleensä yrityksille kuormittava prosessi. XBRL-teknologialla voidaan tuottaa monipuolisempaa ja helpommin käytettävissä olevaa dataa kaikille sidosryhmille.</p> <p>XBRL:n haasteet liittyivät lähinnä taksonomiaan eli siihen, onko yritysten käytössä vain ennalta määrätyt käsitteet, joihin iXBRL-merkinnät perustuvat, vai saavatko yritykset ankkuroida lisämääreitä käytettävään taksonomiaan. Suomessa XBRL-teknologian tunnettuus on vielä aika huono, mutta se on paranemassa erityisesti ESEF-standardimuodon avulla. XBRL-teknologia on niittänyt suosiota muualla maailmassa ja se onkin levinnyt kovaa vauhtia yrityksiin ympäri maailman.</p>	
Avainsanat	IFRS, tilinpäätös, XBRL, taloudellinen raportointi

Author Title	Jenni Tuominen XBRL reporting. The future of financial reporting
Number of Pages Date	40 pages May 2019
Degree	Bachelor of Business Administration
Degree Programme	Economics and Business Administration
Specialisation	Accounting and Finance
Instructor	Iiris Kähkönen, Senior Lecturer
<p>The purpose of this study was to find out what XBRL reporting is and the benefits and challenges it entails. The focus of the study was the forthcoming ESEF 2020 project, which would make XBRL reporting mandatory for all European listed companies from the year 2020 on and would contain all consolidated financial statements. The aim was to find out how XBRL technology is being used around the world and what factors are involved in its adoption.</p> <p>The study consisted of qualitative research and the material consisted mainly of online publications and sources. The study explored international reports of various researchers on XBRL reporting, and one of the main sources was ESEF 2020 material produced by ESMA, the European Securities and Markets Authority. An expert from the Financial Administration Association was also interviewed for the purpose of this study.</p> <p>XBRL technology can generate electronic and structured reports that are both human-readable and machine readable. XBRL Financial Statements are part of the digitalization of financial management and would be an important step to evolve past the PDF format. In the XBRL document, each chapter is labeled with iXBRL tags and they are embedded with information that a machine can use to form an analysis from the collected data.</p> <p>The study discovered that in many cases, the introduction of XBRL has had a positive impact on the corporate reporting process. XBRL was found to be particularly cost-effective and a relatively easy way to execute the reporting process, which is usually a burdensome process for companies. XBRL technology can produce more diverse and easier-to-use information for all stakeholders.</p> <p>Challenges were mainly related to taxonomy, ie whether there are only predetermined concepts used by companies based on the iXBRL labels, or whether the companies are allowed to anchor additional elements to the taxonomy. In Finland, the recognition of XBRL technology is still poor, but is improving, especially with the coming ESEF standard format. XBRL technology has gained popularity around the world and is quickly spreading to companies worldwide.</p>	
Keywords	IFRS, financial statements, XBRL, financial reporting

Sisällys

1	Johdanto	1
1.1	Aiheen kuvaus	1
1.2	Työn rakenne ja tutkimuksen sisältö	3
2	Taloushallinnon digitalisaatio	5
2.1	Taloushallinnon määritelmä	5
2.2	Taloushallinnon digitalisaatio	5
2.3	Taloushallinnon murros	6
2.4	Digitalisaatio tilintarkastuksessa	7
2.5	Tekoäly taloushallinnossa	9
3	International Financial Reporting Standards	10
3.1	Tilinpäätösraportointi	10
3.2	IFRS-standardit	11
4	XBRL-teknologia ja sen käyttö raportoinnissa	13
4.1	XBRL-teknologia	13
4.2	XBRL-teknologian suosio raportoinnissa	17
5	Eurooppalainen yhtenäinen sähköinen raportointimuoto	18
5.1	Tausta	18
5.2	Työryhmä	19
5.3	Testausvaihe ja sen tuottamat tulokset	20
5.4	Lopullinen muoto ja virallinen luonnos	23
6	XBRL-raportointi	
6.1	XBRL-raportoinnin käyttöönotto Italiassa ja USA:ssa	25
6.2	XBRL-raportoinnin haasteet	26
6.3	XBRL-raportoinnin hyödyt	27
6.4	Implementaation onnistumiseen vaikuttavat tekijät	30
6.5	Tunnettuus Suomessa	31
7	Johtopäätökset	32
7.1	ESEF 2020	32
7.2	XBRL-teknologian hyödyt	32
7.3	XBRL-teknologian haasteet	34
7.4	Tutkimuksen onnistuminen	35
7.5	Jatkotutkimusaihe	36
	Lähteet	38

1 Johdanto

1.1 Aiheen kuvaus

Opinnäytetyöni aihe on XBRL-raportointi. Euroopassa on kehitteillä muutos tilinpäätösraportointiin. Työni keskiössä on ESMA:n projekti ESEF 2020. ESEF-lyhenne tulee sanoista European Single Electronic Format, eli eurooppalainen yhtenäinen sähköinen raportointimuoto. ESMA, eli Euroopan Arvopaperimarkkinaviranomainen, sai EU:lta toimeksiannon kehittää eurooppalaisille listayhtiöille yhtenäinen sähköinen raportointimuoto. ESMA päätyi projektissaan XBRL-tekniologialla toteutettuun raportointimuotoon. XBRL-raportointimuodon on tarkoitus tulla käyttöön vuoden 2020 tilinpäätöksistä alkaen, ja se koskee kaikkia eurooppalaisia listayhtiöitä, jotka laativat IFRS-standardeilla konsernitilinpäätöksensä. Tämä mahdollinen muutos synnytti itselleni kiinnostuksen selvittää, mitä XBRL-raportointi tarkoittaa ja minkälaisia hyötyjä ja haasteista siihen liittyy.

IFRS-standardien noudattaminen on Euroopassa pakollista kaikille julkisesti listatuille yrityksille, jotka tekevät konsernitilinpäätöksen. Näihin yrityksiin kuuluvat sekä EU:n alueelle rekisteröidyt yritykset, että ulkomaiset yritykset, joiden virallinen toimipaikka on EU:n ulkopuolella, mutta joiden osakkeilla voi tehdä kauppaa EU:n sisällä. IFRS-pakollisuus tuli voimaan vuonna 2005. Jokainen EU-maa on myös päättänyt erikseen, vaatiiko se tai antaako se mahdollisuuden myös muille kuin edellä mainituille yrityksille käyttää IFRS-standardeja tilinpäätöksissään. (IFRS 2018a.)

Kuvio 1. IFRS-standardien käyttö ympäri maailman (IFRS Foundation 2019).

IFRS-standardit tunnetaan ympäri maailman ja ne ovat myös käytössä suurimmassa osassa maista. Kuviossa yksi on merkitty sinisellä maat, joissa kaikkien kotimaisten listattujen yritysten on pakko käyttää IFRS-standardeja tilinpäätösraportoinnissaan. Osassa maista myös ulkomaisten listayritysten on käytettävä IFRS-standardeja, mutta tätä ei ole tehty pakolliseksi kaikissa maissa. On hyvä huomata, että USA:ssa on laajalti käytössä US GAAP -säännöstö. USA:ssa kotimaisten yritysten on käytettävä US GAAP -säännöstöä, mutta ulkomaiset yritykset saavat valita US GAAPin ja IFRS:n väliltä. Sama tilanne on myös esimerkiksi Meksikossa. (IFRS Foundation 2019.)

Yhtenäisen sähköisen raportointimuodon tavoitteena on parantaa markkinoiden toimivuutta. Yritysten tilinpäätöstietojen vertailtavuus ja käytettävyys paranee, kun tilinpäätökset toimitetaan XBRL-muotoisina. Uusi raportointimuoto parantaa tiedon analysointia ja käyttöä. Sähköinen muoto mahdollistaa myös esimerkiksi tekoälyn hyödyntämisen. Muutokseen kuuluvat XHTML-muotoiset tilinpäätökset ja toimintakertomukset. Kaikki konsernitilinpäätöstiedot merkitään XBRL-merkinnöillä, jotka tehdään iXBRL-tekniikalla. Teknologiasta käytetään myös nimeä Inline XBRL. (Finanssivalvonta 2018.)

ESEF 2020 -hankkeen taustalla on 2013 vuoden muutos avoimuusdirektiiviin, jonka tavoitteena oli yhdenmukaistaa listayhtiöiden taloudellista raportointia. Yksi direktiivimuutoksista vaatii listattuja yrityksiä laatimaan tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen yhtenäisessä digitaalisessa muodossa. Tätä varten ESMA, Euroopan Arvopaperimarkkinaviranomainen, nimitettiin ESEF-työryhmäksi. ESMA:n tehtävänä oli määrittää sähköinen raportointimuoto, joka otettaisiin käyttöön kohdemaissa. Joulukuussa 2017 ESMA julkaisi ESEF-projektin tulokset ja 17.12.2018 Euroopan komissio hyväksyi sen. Euroopan parlamentilla ja neuvostolla on kuitenkin vielä kuusi kuukautta aikaa vastustaa asetusta. Jos ehdotusta ei vastusteta, komissio hyväksyy sen ja siitä tulee komission delegeoitu asetetus. Tällöin se on sitova ja koskee kaikkia eurooppalaisia listattuja yhtiöitä. (Finanssivalvonta 2018.)

Valitsin aiheeni siksi, että tilinpäätökset kiinnostavat minua ja haluan kehittää osaamistani niissä. ESEF on myös erittäin ajankohtainen aihe ja sen verran tuntematon, ettei sitä ole vielä käsitelty laajasti suomenkielisissä julkaisuissa. Taloushallinnon alalla on tärkeää pysyä kartalla tulevista muutoksista, ja nyt on loistava tilaisuus perehtyä tulevaan muutokseen. Muutos koskettaa myös vahvasti taloushallinnon digitalisaatiota, joka on jo pitkään ollut yksi suurimmista taloushallintoa kehittäväistä teemoista.

Taloushallinnon digitalisaatio on muuttanut vahvasti taloushallinnon prosesseja ja sitä kautta esimerkiksi kirjanpitäjän ja tilintarkastajan toimenkuvaa. Nykypäivän työelämässä jatkuva itsensä kehittäminen ja uusien teknologioiden haltuun ottaminen ovat tärkeitä kilpailutekijöitä. Tulevaisuudessa niiden rooli tulee kasvamaan ja jokaiselta edellytetään halua oppia ja kehittyä. Tämä korostuu etenkin tilitoimistoissa ja yrityksissä, joissa tarjotaan palvelua muille yrityksille, sillä palvelun tarjoajat kilpailevat asiakkuuksista ja digitaalisuuden vetovoima on vahva.

1.2 Työn rakenne ja tutkimuksen sisältö

Viitekehyksessä perehdytään digitaaliseen taloushallintoon, taloushallinnon murrokseen, IFRS-tilinpäätökseen ja XBRL-tekologiaan. Nämä teemat antavat hyvän pohjan perehtyä ESEF-tilinpäätösasuouduidukseen. Lähteissä on käytetty taloushallinnon ammattikirjallisuutta, ammattilehtiä, asiantuntija-artikkeleita, tutkimuksia ja erilaisia

verkkolähteitä. Opinnäytetyössä on haastateltu myös Taloushallintoliiton edustajaa, jonka avulla on vahvistettu työn sisältöä ja validiteettia.

Opinnäytetyöni on tutkimuksellinen ja laadullinen eli kvalitatiivinen työ. Laadullisessa tutkimuksessa tavoitteena on ymmärtää ilmiön laatua ja sen merkitystä laajemmin ja syvemmin. Laadullisen tutkimuksen ytimessä on kattava aineistonkeruu, jonka avulla voidaan tarkastella ilmiötä useasta eri näkökulmasta. Laadulliseen työhön voi sisältyä teemahaastattelu, jossa haastattelun kohteena on jollain tavalla ilmiöön liittyvä henkilö. Haastattelun vastausten ja siinä pinnalle nousseiden aiheiden tulkitseminen on laadullisessa tutkimuksessa tärkeää. (Alasuutari 1999, 53, 84.)

Laadullinen työ sopii aiheeseeni sen uutuuden takia. Aihetta ei ole vielä käsitelty laajasti, joka antaa työlleni mahdollisuuden perehdyttää siihen vasta tutustuvia ihmisiä. Opinnäytetyö on kvalitatiivinen, sillä pyrin ymmärtämään paremmin käsiteltävää aihetta eikä tutkimukseeni kuulu määrällisiä piirteitä. Työni tavoitteena on muodostaa looginen ja asiantunteva kokonaisuus, joka antaa lukijalle kattavan kuvan tulevasta muutoksesta ja XBRL-tekniologiasta. Tavoitteenani on myös tutkia XBRL-raportointia monesta eri näkökulmasta ja pohtia sen käytettävyyttä ja tehokkuutta osana taloudellista raportointia.

Tutkimuksessa perehdytään ensiksi ESMA:n projektin sisältöön ja sen tavoitteisiin. Selvitän, miksi muutosta tarvitaan, ja millaisia etuja sillä tavoitellaan. Tämän jälkeen selvitän, miten muualla maailmassa käytetään XBRL-raportointia ja millaista palautetta raportointimuoto on saanut.

Tutkimusongelmani on seuraava:

- Miten XBRL-tekniologia tehostaa raportointiprosessia ja tiedon analysointia?

Käsittelen aihetta seuraavien tutkimuskysymysten avulla:

- Mikä ESEF 2020 -projekti on, ja mitä tavoitteita sen taustalla on?
- Mitä hyötyä XBRL-raportointimuodosta on verrattuna perinteisiin muotoon (PDF)?
- Mitä haasteita XBRL-raportointiin ja sen käyttöönottoon liittyy?

2 Taloushallinnon digitalisaatio

2.1 Taloushallinnon määritelmä

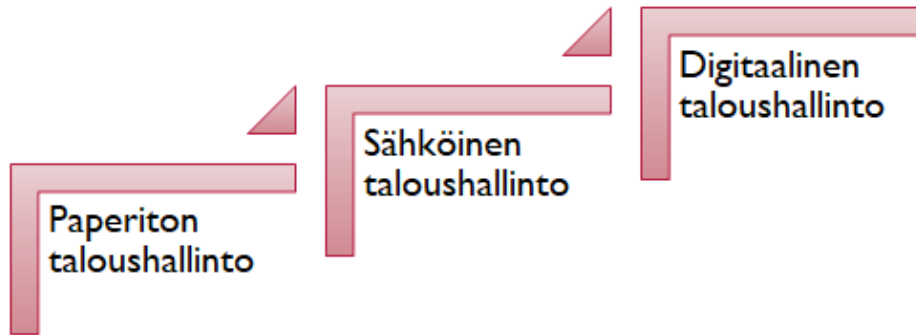
Taloushallinnolla tarkoitetaan yrityksen taloudenhoitoa ja talouden prosessien hoitamista siten, että niistä saatavan tiedon avulla voidaan raportoida yrityksen toiminnasta eri sidosryhmille. Taloushallinto jaetaan yleisesti kahteen osa-alueeseen, sisäiseen ja ulkoiseen laskentaan. Ulkoista laskentaa tehdään pääasiassa lakien ja säädösten perusteella ja tietoa tuotetaan ulkopuolisia varten. Ulkopuolisia tahoja ovat esimerkiksi sijoittajat, verottaja, toimittajat ja asiakkaat. Sisäistä laskentaa taas tehdään pääasiassa yrityksen omia tarpeita varten. Sisäistä laskentaa hyödyntävät erityisesti yrityksen johto, sekä päätöksiä tekevät tahot. Sisäistä laskentaa ovat esimerkiksi budjetointi, katelaskelmat ja erilaiset kannattavuuslaskemat. (Lahti & Salminen 2014, 16.)

Moderneissa ja nykyaikaisissa yrityksissä sisäisen ja ulkoinen laskenta ovat integroituneet toisiinsa (Lahti & Salminen 2014, 16). Ulkoinen laskenta on lainsäätelyä, jonka vuoksi sen sisältö on hyvin samankaltaista eri yritysten välillä. Sisäinen laskenta taas vaihtelee yritysten omien tarpeiden mukaan. Sisäinen laskenta ei ole pakollista, mutta sitä tehdään lähes kaikissa yrityksissä jossain muodossa esimerkiksi kannattavuuden takaamiseksi ja erilaisten mittareiden seuraamiseksi. (Hyypä 2015.)

Taloushallinnon prosesseihin kuuluvat myyntilaskuprosessi, matka- ja kululaskuprosessi, maksuliikenne ja kassanhallinta, käyttöomaisuuskirjanpito, palkkakirjanpito sekä pääkirjanpito. Näiden lisäksi osa taloushallintoa ovat myös raportointi, arkistointi ja erilaiset kontrollit. Yrityksen koon ja liiketoiminnan mukaan prosessien suuruus tai olemassaolo voivat vaihdella. (Lahti ym. 2014, 16 – 18.)

2.2 Taloushallinnon digitalisaatio

Digitaalisuudella tarkoitetaan tässä asiayhteydessä sähköistä tiedon käsittelyä, arkistointia, siirtoa ja esittelyä. Tietoa varastoidaan erilaisiin tietokantoihin, joista ohjelmistot pystyvät hakemaan tietoa. Digitaalisen tiedon käsittely on yleensä tehokasta ja nopeaa, verrattuna paperilla olevaan tietoon. (Lahti ym. 2014, 19.)

Kuvio 2. Taloushallinnon kehitys (Suomela 2016, muokattu).

Kuviossa 2 on havainnollistettu, kuinka taloushallinto on edennyt nopeassa tahdissa paperittomasta, sähköiseen ja sitä kautta kohti digitaalista taloushallintoa. On tärkeä erottaa sähköisen ja digitaalisen taloushallinnon ero. Sähköisessä taloushallinnossa tiedot kirjataan vain kerran ohjelmistoon, minkä jälkeen tieto siirtyy eteenpäin automaattisesti. Sähköisessä taloushallinnossa kaikki rutiinimaiset prosessit kyetään automatisoimaan. Jotta voidaan puhua digitaalisesta taloushallinnosta, on kaikkien tietovirtojen kuljettava digitaalisessa muodossa ja käsittelyvaiheiden tulee olla automatisoituja. Digitaalinen taloushallinto siis eliminoi manuaaliset kirjaukset järjestelmään. Digitaalinen taloushallinto mahdollistaa työn luonteen kehittymisen manuaalisesta työstä vaativampaan ja analysoivampaan muotoon. Muutos sähköisestä digitaaliseen taloushallintoon ei tapahdu yhdessä yössä, ja se vaatii yhteistyötä eri sidosryhmien kanssa, sillä mikäli esimerkiksi yrityksen yhteistyökumppani laskuttaa yritystä työstään paperilaskulla, ei ostolaskuprosessia voida täysin digitalisoida. Digitalisoituminen voidaan nähdä siis ikään kuin tavoitteena, jota kohti meneminen jo tehostaa yrityksen toimintaa. (Suomela 2016.)

2.3 Taloushallinnon murros

Taloushallinto on kokenut suuren murroksen viimeisen kymmenen vuoden aikana. Taloushallinnon digitalisaatio on muuttanut taloushallinnon luonnetta lähes jokaisessa yrityksessä. Työn uudet puolet ovat vaikuttaneet myös taloushallinnon työntekijöihin. Yhä useampi yritys kaipaa kirjanpitäjältään neuvon antoa ja kykyä ennustaa jossain määrin tulevaisuutta. Voidaan melkein sanoa, että kirjanpitäjän ja controllerin työt lähenevät toisiaan. Kirjanpitäjiltä odotetaan yhä enemmän myös liiketoiminnan ymmärrystä

ja sitä kautta kehitysideoiden esille tuomista yrityksen kannattavuuden ja säilyvyyden takaamiseksi. Vaikka kirjanpitäjän työ on murroksessa, se ei kuitenkaan ole häviämässä vaan ehkä jopa muodostumassa tärkeämmäksi osaksi yrityksen toimintaa ja päätöksentekoa. (Palta 2018.)

Taloushallinnon murrosta kuvaa varsin hyvin katseen siirtyminen menneisyydestä tulevaisuuteen. Digitalisaatio on mahdollistanut reaaliaikaisen tiedon saamisen ja reaaliaikaisen raportoinnin, joka taas itsessään suuntaa tekemistä tulevaisuuteen, kun tietoa menneistä tapahtumista ei tarvitse odotella ja kaikki tieto nykyhetkestä on saatavilla. Monet taloushallinnon prosessit ovat kuitenkin muuttuneet niin nopeasti, etteivät välttämättä kaikki yritykset ole pysyneet niissä mukana tai tiedä, miten digitalisaatio voisi tehostaa juuri niiden liiketoimintaa. Prosessien muuttaminen ei myöskään ole aina yksinkertaista ja nopeaa, jos yrityksissä on totuttu vuosikausia tekemään asiat vanhaan, tuttuun tapaan. Nämä asiat ovat varsinkin taloushallinnon palvelujen tarjoajien puolella vaatineet uudenlaista otetta työhön. Jotta yritykselle voidaan tarjota esimerkiksi ulkoistettua taloushallintoa, pitää olla ymmärrys asiakasyrityksen nykyisestä tilasta, jotta osataan neuvoa ja löytää uusia digitaalisia ratkaisuja. (EY 2018.)

2.4 Digitalisaatio tilintarkastuksessa

Yksi tärkeä osa taloushallintoa ja sen prosesseja on tilintarkastus. Tilintarkastus on yrityksen valvontaa, jota tehdään lakisääteisesti ja jokaisen tilikauden päättyessä. Tilintarkastajan tehtävänä on laatia yritystä koskeva tilintarkastuskertomus, joka ottaa kantaa siihen, antaako tilinpäätös oikean ja riittävän kuvan yrityksen taloudellisesta tilanteesta ja tilikauden tuloksesta. Raportti arvostelee myös tilinpäätöksen, toimintakertomuksen laillisten vaatimusten täyttymisen sekä sen, antavatko tilinpäätös ja toimintakertomus yhdenmukaisen kuvan tilikauden tapahtumista. Tilintarkastuskertomus sisältää myös tilintarkastajan huomioimat mahdolliset virheet toimintakertomuksessa. Tilintarkastuskertomus on julkista tietoa, joka toimitetaan Patentti- ja rekisterihallitukselle, mikäli yritys on ilmoitusvelvollinen sille. (Suomen Tilintarkastajat Ry 2019.)

Tilintarkastajan työ on vastuullista ja riskialtista. Tilintarkastajan tehtäviin kuuluu suurien datamäärien analysointi, joka tulee tehdä mahdollisimman tehokkaasti, käyttäen apuna erilaisia järjestelmätarkastuksen työkaluja. Manuaalinen ja käsin tehtävä tarkastus vähenee digitalisaation edetessä, mikä muokkaa taloushallinnon prosessien lisäksi myös

tarkastuksen muotoa. Tilintarkastajan työnkuvasta on jäänyt pois esimerkiksi kaikenlainen fyysisen omaisuuden varmistus, sillä taloudellinen aineisto on lähes aina sataprosenttisesti digitaalisessa muodossa. Tämä tarkoittaa kuitenkin datan määrän kasvua, ja sitä varten myös työvälineiden tulee kehittyä, jotta tehokkuus ei kärsi. Työvälineiden ja -tapojen kehitys vaatii myös jatkuvaa koulutusta digitaalisuudessa. (Airisniemi 2016, 24 – 27.)

Tilintarkastajien parissa digitalisaatio ja sen tuomat mahdollisuudet on koettu erittäin positiivisiksi. Suurimpina etuina Suomen Tilintarkastajat Ry:n toteuttamassa kyselyssä nähtiin tarkastustyön helpottuminen ja nopeutuminen sekä luotettavuuden parantuminen, sillä digityökalut kykenevät tarkastamaan suuremman määrän tietoa, kuin yksittäinen tilintarkastaja kykenisi. Digitalisaatio mahdollistaa myös etätyön tilintarkastuksessa samoin kuin muissakin taloushallinnon prosesseissa. (Airisniemi 2016, 24 – 27.)

Tilintarkastajille suunnatussa kyselyssä ongelmiksi koettiin muun muassa järjestelmän käyttö, audit trailin analysointi sekä käyttöoikeuksien hallinta. Kyselyssä tuli esille myös tiedon standardisoinnin tarve. Tarkastus helpottuisi, jos tieto olisi kaikilla yrityksillä yhtenäisessä muodossa. Tämä mahdollistaisi myös sellaisen tarkastustyökalun kehittämisen, joka palvelisi nimenomaan tiettyä standardimuotoa. Tilintarkastusta ja koko taloushallintoa hyödyttäisi edelleen se, jos tiedon digitalisaatio etenisi suoraan tositteelta raporteille, jolloin luotettavuus ja todennettavuus paranisivat merkittävästi. (Airisniemi 2016, 24 – 27.)

Data-analytiikan käyttö tilintarkastuksessa on ollut jo muutaman vuoden kasvava trendi. Kuten edellä havaittiin, suurin ongelma syntyy tilintarkastusasiakkaiden erilaisista ohjelmistoista. Kun tieto on eri muotoista ja järjestelmät toimivat eri tavoin, on vaikea kehittää tehokasta data-analytiikkaa hyödyntävää apuvälinettä tilintarkastukseen. Tilintarkastusyhteisö KPMG ja taloushallinnon pilvipalveluja tuottava Fennoa järjestivät yhdessä 2018 vuoden lopussa projektin, jossa asiakkaan järjestelmästä otettiin taloushallinnon XBRL GL -muotoista dataa ja siirrettiin se KPMG:n ohjelmistoon, jossa datasta kyettiin tekemään analyysiä ja tilintarkastukseen liittyviä tehtäviä. XBRL GL eli XBRL Global Ledger on XBRL-raportointimuodon tarkempi ja kehittyneempi muoto. Projektissa saatiin selville, että XBRL GL -muotoinen data on hyvin käyttökelpoista tilintarkastuksessa ja tilintarkastuksen aputyökaluissa, mutta tärkeintä tilintarkastukselle olisi, että kaikkien yritysten tuottama tieto olisi vakioimuotoista, jolloin päästäisiin suurempiin hyötysuhteisiin. (Ojala 2019.)

2.5 Tekoäly taloushallinnossa

Tekoälyllä tarkoitetaan tietokonetta, joka kykenee älykkäisiin päätöksiin. Tekoälyä on monenlaista, minkä vuoksi tekoäly monessa yhteydessä jaetaankin heikkoon ja vahvaan tekoälyyn. Heikko tekoäly kykenee suorittamaan etukäteen ohjelmoituja toimintoja ja ennakoimaan ja oppimaan tietoa käyttäjästään, mutta vain tiettyyn tasoon saakka. Ero heikon ja vahvan tekoälyn välillä menee siinä, että vahvalla tekoälyllä on tietoisuus. Se pystyy tekemään kaiken, mitä heikkokin tekoäly kykenee, mutta lisäksi se osaa tehdä järkiperusteisia päätöksiä. Vahva tekoäly on jatkuvasti oppiva ja tunteita sisältävä laite. Vahva tekoäly on jo digitalisaation huipulla, ja siitä seuraava vaihe olisi supertekoäly, joka olisi jo ihmiskunnan yläpuolella. (Fredman & Hiltunen 2017.)

Tällä hetkellä käytössä on vasta heikkoa tekoälyä, mutta sen erilaisia sovelluskohteita löytyy jo tuhansittain. Automaatio on mahdollistanut taloushallinnon työtehtävien tehostamisen. Jopa 90 prosenttia kirjanpidon ja palkanlaskennan kirjauksista on mahdollista automatisoida. Myynti- ja ostolaskujen tiliöinti voi tapahtua automaattisesti esimerkiksi nimen tai tuotekoodin avulla. Järjestelmä voi myös hyväksyä laskun automaatiolla jonkin tunnistetiedon perusteella. Moni järjestelmä osaa jo tulkita työehtosopimuksia ja niiden avulla kirjata työntekijöiden tunnit suoraan palkanlaskijaa varten. (Fredman ym. 2017.)

Merilehto ehdottaa kirjassaan, että kaiken datan tulisi olla koko yrityksen henkilöstön käytössä, jotta tekoälyä ja koneoppimista kyettäisiin hyödyntämään. Jos data on yrityksessä vain muutamien hallussa, ei sen avulla pystytä kehittämään liiketoimintaa tarpeeksi tehokkaasti. Henkilöstön osaaminen parantuu jatkuvasti, sillä erilaisten työkalujen tunnettuus ja käyttötapojen osaaminen yleistyy. Tällöin osaajia voi löytyä muualtakin kuin vain johtoportaasta. Näitä osaajia ei kuitenkaan kyetä hyödyntämään, jos tietoa pidetään vain muutaman henkilön hallussa. Se, että tieto olisi jatkuvasti kaikkien saatavilla parantaisi myös yrityksen tehokkuutta ja nopeutta vastata muuttuviin markkinoihin ja asiakastarpeisiin. Datan jakaminen vastaa myös siihen yritysten tavoitteeseen, että vastuuta ja päätöksentekoa tulisi hajauttaa. Yrityksissä tarvitaan kulttuuria, joka kannustaa kokeilemaan, jos halutaan edetä ja päästä hyödyntämään esimerkiksi tekoälyn tarjoamia mahdollisuuksia. Uusien ratkaisujen kehittämistä ei tule jättää vasta siihen hetkeen, kun vanha järjestelmä tai toimintatapa ei enää toimi tai palvele nykyisiä tarpeita. (Merilehto 2018, 174 – 175.)

Datan tarjoaminen koko yrityksen käyttöön lisää mahdollisuuksia. Joskus toisen yksikön ongelmaan, voidaan löytää ratkaisu toisesta yksiköstä. Työntekijät voivat myös löytää

lisää mahdollisuuksia omissa työtehtävissään, jos he tietäisivät kaikki käytettävissä olevat resurssit tai mahdollisuudet. Johto ei välttämättä edes tiedä mitä kaikkea liittyy alemmalla tasolla työskentelevän työtehtävään, ja jos vain johdolla on käytössään kaikki data, saattaa linkki ja potentiaali jäädä hyödyntämättä puutteellisen yhteyden tai kommunikaation takia. (Merilehto 2018, 174 – 175.)

Tekoälyn mahdollisuudet yritystoiminnassa linkittyvät vahvasti operatiiviseen tehokkuuteen. Kone kykenee ylivertaisesti hoitamaan kaikki tarkkuutta vaativat työtehtävät, joihin on selkeä vastaus, joka toistuu. Tekoäly ei ainakaan vielä kykene korvaamaan ihmisten välistä empatiaa, jota tarvitaan sekä asiakkaiden vuorovaikutuksessa, että yritysten sisäisissä tiimeissä. Asiakaskokemus muodostuu kuitenkin sekä operatiivisesta tehokkuudesta, että tunnetason vaikuttavuudesta, joten sekä tekoäyllä, että ihmisellä on, ja tulee jatkossakin olemaan paikka liiketoiminnassa. (Merilehto 2018, 175 – 176.)

3 International Financial Reporting Standards

3.1 Tilinpäätösraportointi

Yrityksen tulee lain mukaan selvittää toimintansa tulos. Tulos selvitetään tilikaudelta, joka on pituudeltaan 12 kuukautta. Tilikausi on yleensä kalenterivuosi, mutta voi olla myös muu 12 kuukauden pituinen jakso. Tilikaudelta muodostetaan tilinpäätös, joka kertoo yrityksen toiminnan tuloksen ja taloudellisen aseman. Tilinpäätös sisältää tuloslaskelman, taseen, rahoituslaskelman, liitetiedot sekä aineisto- ja kirjanpitoluettelon. Tilinpäätös virallistetaan kirjanpitovelvollisen allekirjoituksella. (Talouhallintoliitto 2019.)

Tilinpäätöstä ja sen laatimista varten on säädetty monia määräyksiä ja vaatimuksia. Kirjanpitolaki (1997/1336, 3:6§) määrää, että tilinpäätös on laadittava neljän kuukauden kuluessa tilikauden päättymisestä. Tilinpäätös on tehtävä suoriteperusteisesti, eli tulo/meno on kirjattava sille tilikaudelle, jolloin tavara tai palvelu on luovutettu. Tämä eroaa siis maksuperusteisesta kirjanpidosta. Kirjanpitolaki määrää myös tase-erittelyiden sisällön. Jokaisessa tilinpäätöksessä tulee olla vertailutiedot edelliseltä tilikaudelta. (Talouhallintoliitto 2019.)

Kirjanpitolaki määrää myös yleiset periaatteet, joita tulee noudattaa, sekä tilinavauksessa, että tilinpäätöstyössä. Näitä periaatteita ovat oletus kirjanpitovelvollisen toiminnan jatkuvuudesta, johdonmukaisuus laatimisperiaatteiden soveltamisessa

samaan tapaan tilikaudenkin vaihtuessa, liiketapahtumien tosiasiallisen sisällön huomioon ottaminen, varovaisuuden periaate, tilinavauksen perustuminen suoraan päättyneen tilikauden taseeseen, suoriteperusteisuus sekä taseen vastaavien ja vastattavien erien ja tuloslaskeman tuottojen ja kulujen esitys täysimääräisenä, ilman yhdistelyjä tai vähennyksiä. (Kirjanpitolaki 1997/1336, 3:3§.)

3.2 IFRS-standardit

IFRS-standardien tavoitteena on parantaa läpinäkyvyyttä, luotettavuutta ja tehokkuutta markkinoilla. Läpinäkyvyys paranee, kun tilinpäätösten kansainvälinen vertailtavuus keskenään tehostuu ja tiedon laadukkuus kasvaa. Tämä parantaa sijoittajien ja muiden sidosryhmien kykyä tehdä johdonmukaisia ja päteviä päätöksiä. Luotettavuus paranee kaventamalla kuilua sijoittajien ja sijoituskohteiden välillä. Kuilu kapenee muun muassa sillä, että yrityksen henkilöstöllä on tietyt vaatimukset ja raja-arvot, joihin heidän täytyy työssään ylittää. Se vahvistaa luottamusta myös viranomaispuolella. Markkinoiden tehokkuutta IFRS-standardit parantavat antamalla sijoittajille paremmat mahdollisuudet löytää ja analysoida tietoa kansainvälisesti. Pääoma liikkuu vapaammin, kun sijoittaja voi luottaa yritysten noudattavan samoja IFRS-standardeja, kuin muutkin. IFRS-standardien noudattaminen parantaa myös yritysten tehokkuutta, koska käytössä on vain yksi raportointimuoto. (IFRS Foundation 2018b.)

EU:n unionin alueella listattujen yhtiöiden on pakottavasti laadittava konsernitilinpäätös IFRS-normiston mukaisesti. IFRS-normisto koostuu kolmesta osasta: käsitteellisestä viitekehyksestä (tilinpäätöksen laatiminen ja esitys), kansainvälisistä tilinpäätösstandardeista (IFRS) ja tulkintaohjeista (IFRS IC, IFRS Interpretation Committee). (Haaramo & Palmuaro & Peill 2018b.)

Käsitteellinen viitekehys määrää, että yrityksen tuottaman taloudellisen informaation tulisi olla merkityksellistä ja todenmukaista. Informaation tulisi olla oikea-aikaista, vertailukelpoista, todennettavaa ja ymmärrettävää. Nämä perusteet ovat jokaisen IFRS-standardin taustalla. Yrityksen tuottaman tiedon tulee palvella sijoittajien, lainanantajien sekä muiden yritykselle luottoa tarjoavien tahojen tarpeita. Tahot tarvitsevat tietoa pystyäkseen tekemään perusteltuja taloudellisia päätöksiä omien varojensa käytöstä. Tase kertoo yrityksen omista varoista ja sille tehdyistä vaatimuksista. Edellä mainittuihin kohdistuvat muutokset raportoidaan tuloslaskelmassa ja rahavirrat rahoituslaskelmassa. Kaikki nämä myös näyttävät sidosryhmille, kuinka hyvin yrityksen johto on onnistunut hyödyntämään yrityksen varoja ja resursseja. (Haaramo & Palmuaro & Peill 2018a.)

Yrityksen taloudellinen asema voidaan jakaa kolmeen osaan; varoihin, velkoihin ja omaan pääomaan. Toiminnan tulos taas jaetaan puhtaasti tuottoihin ja kuluihin. Oman pääoman käyttöä tarkastellaan usein suoraan tuloslaskelmasta, sillä se näyttää tarkasti, miten sijoittajan varat on käytetty ja minkälaisia muutoksia niihin on kohdistunut tilikauden aikana. (Haaramo & Palmuaro & Peill 2018d.)

Yrityksen toiminnan oletuksena on, että se tuottaa voittoa tai taloudellista hyötyä sen varoille. Taseeseen merkitään kaikki sellainen omaisuus, jolle on oletettavissa taloudellista, mitattavissa olevaa hyötyä tulevaisuudessa. Jos varallisuuserälle ei ole tulossa tuottoa, on se luonteeltaan meno, joka kirjataan tuloslaskelmaan. Yrityksen varallisuutta on myös sen omistama käyttöomaisuus. Käyttöomaisuutta on myös sellainen omaisuus, joka ei ole yrityksen omistuksessa, mutta jonka tuotot ja riskit kohdistuvat yritykselle, eli se on rinnastettavissa omistettavaan omaisuuteen. (Haaramo ym. 2018d.)

Yrityksen velkaan sisältyy jonkinlainen velvoite tai vastuu, joka yrityksen tulee täyttää tulevaisuudessa. Velat voivat olla sopimusperusteisia tai liiketoimintatapaan perustuvia. Osa edellä kuvatuista vastuista kirjataan taseeseen varauksina. Tämä tehdään silloin, kun vastuuseen liittyvä taloudellinen vastike voidaan kohtuullisesti arvioida. Velvoite voi olla rahan sijaan myös esimerkiksi palvelu tai toinen velvoite. (Haaramo ym. 2018d.)

Yrityksen oma pääoma on sen nettovarallisuus, eli varat vähennettynä veloilla. Nettovarallisuuden määrään vaikuttaa ensisijaisesti niiden arvostamistapa, mutta myös yrityksen voittovarot. Tuottoa ovat liiketoiminnan tuotto, muu tuotto ja rahoituserien tuotto. Tuottoa ovat myös voitot, joita ovat realisoitumattomat ja realisoidut voitot sekä perutut arvonalentumistappiot. Voitot, vähennettynä niitä koskevilla kuluilla, kirjataan tuloslaskelman eriin. (Haaramo ym. 2018d.)

Kuluja ovat liiketoiminnan menot ja rahoituksen hankintaan liittyvät menot. Kuluja ovat myös tappiot, eli arvonalentumistappiot sekä realisoidut ja realisoitumattomat tappiot. Myös varaukset sisällytetään kuluiksi, jotta tilinpäätöksen todenmukaisuuden periaate toteutuu. Yksi tärkeä periaate on kohdistaa tiettyyn tapahtumaan tai liiketoimintaan liittyvät tuotot ja kulut aina samanaikaisesti tuloslaskelmaan. Ainoastaan tietyt pitkävaikutteiset menot on sallittua jaksottaa useammalle vuodelle. Menon kirjaamista ei saa pitkittää, jos siihen ei kohdistu enää tuottoa. (Haaramo ym. 2018d.)

Erä tulee merkitä tilinpäätökseen heti, kun on todennäköistä, että yritykselle syntyy taloudellista hyötyä tai sitä poistuu ja kun sen arvo voidaan määritellä kohtuullisen

luotettavasti. Todennäköisyyden arvioimiseen on monia menetelmiä, joista osaan löytyy viralliset ohjeet. Tilinpäätöserien on oltava aina mitattavissa, sillä muutoin informaatio ei voi olla luotettavaa. Usein arvo on selkeästi mitattavissa, kuten osto- tai myyntihinta, mutta joihinkin eriin kohdistuu erilaisia arvioita, jotka voivat vaihdella. Tällaiset arviot ja kirjausperiaatteet tulee kuitenkin selvittää tilinpäätöksen liitetiedoissa, jotta sidosryhmät voivat analysoida luotettavasti yrityksen taloudellista asemaa. (Haaramo & Palmuaro & Peill 2018c.)

4 XBRL-teknologia ja sen käyttö raportoinnissa

4.1 XBRL-teknologia

XBRL-lyhenne tulee sanoista Extensible Business Reporting Language. Se on merkintäkieli, jonka pohjana on XML. Se on kehitetty nimenomaan yritysten taloudellisen aineiston sähköiseen esittämiseen. Sen tavoitteena on automatisoida taloudellisten raporttien muodostaminen, käsittely sekä jatkojalostus. Sähköinen merkintäkieli auttaa itse yritystä, mutta myös tietoa välittävää ja analysoivaa tahoja, eli kaikkia sidosryhmiä, jotka tarvitsevat yrityksen taloudellista tietoa. (Tieke 2019a.)

XBRL:n pohjana on XML (Extensible Markup Language) -merkintäkieli, jota yritys voi laajentaa omien tarpeidensa mukaan. XBRL-muotoisena voidaan tuottaa esimerkiksi tilinpäätös, veroilmoitus ja tilastoraportointi. XBRL taipuu myös muuhun raportointiin, kuten yhteiskuntavastuuraportointiin. XBRL sisältää eri spesifikaatioita, jotka auttavat määrittämään XML-muotoisten raporttien rakenteen, semantiikan ja tietosisällön. Tietosisällöllä viitataan XBRL-taksonomiaan, joka muodostuu Linkbase-määrittämisestä. Linkbase-määrittelyä ovat muun muassa peruselementit ja niiden riippuvuussuhteet, lähdeviitteet, kieliversiot, loogiset säännöt, esittämistapa, dimensiot, laskukaavat, sekä versiointi. Linkbase-määrittelyjen tärkein ominaisuus on ilmaista elementtien suhteet toisiinsa. (Alonen & Koskentalo, 10 - 11.)

5.4.1 Consolidated statement of income

(in millions of euros)	Notes	2014	2013 restated ⁽⁷⁾
SALES	4.1	12,725	11,662
Cost of sales	4.3	(10,522)	(9,653)
GROSS MARGIN	4.3	2,203	2,009
% of sales		17.3%	17.2%
Research and Development expenditure, net	4.51	(685)	(614)
Selling expenses		(207)	(193)
Administrative expenses		(449)	(436)
OPERATING MARGIN		862	766
% of sales		6.8%	6.6%
Share in net earnings of equity-accounted companies	4.5 3.1	51	26
OPERATING MARGIN INCLUDING SHARE IN NET EARNINGS OF EQUITY-ACCOUNTED COMPANIES	4.5	913	792

Kuvio 3. XBRL-muotoisen tuloslaskeman ulkoasu (XBRL International Inc 2019b).

Inline XBRL tai lyhyempänä iXBRL-kieli sisältää siis mekanismin, jolla HTML-dokumentteihin voidaan koodata XBRL-merkinnät. Nämä dokumentit voidaan avata tavallisen verkkoselaimen välityksellä. XBRL-merkinnät muistuttavat tavallisia linkkejä, joita klikkaamalla lukija pääsee porautumaan syvemmälle luvun tietoihin. Kuviossa kolme on havainnollistettu miltä XBRL-merkinnät näyttävät lukijalle. Merkinnät on korostettu keltaisella värillä. Teknologia mahdollistaa sen, että lukija voi lukea raporttia aivan kuin tavallista pdf-muotoista tiedostoa, mutta samaan aikaan tiedosto on rakenteisessa muodossa, jota kone pystyy lukemaan. Raportin laatijalla on iXBRL-kielillä mahdollisuus muokata laajasti myös raportin ulkoasua. (XBRL International Inc 2019a.)

5.4.1 Consolidated statement of income

(in millions of euros)	Notes	2014	2013
SALES	4.1	12,725	11,662
Cost of sales	4.3	(10,522)	(9,653)
GROSS MARGIN	4.3	2,203	2,009
% of sales		17.3%	17.2%
Research and Development expenditure, net	4.51	(685)	(614)
Selling expenses		(207)	(193)
Administrative expenses		(449)	(436)
OPERATING MARGIN		862	766
% of sales		6.8%	6.6%
Share in net earnings of equity-accounted companies	4.5 3.1	51	26
OPERATING MARGIN INCLUDING SHARE IN NET EARNINGS OF EQUITY-ACCOUNTED COMPANIES	4.5	913	792

Highlight all tags

Inline XBRL

Line item
ifrs-full:CostOfSales

Value
€ 10,522,000,000.00

Period
2014-01-01 to 2014-12-31

Units⁽⁶⁾
iso4217:EUR

Entity
[5493006IH2N2WMIBB742](#)

Kuvio 4. XBRL-muotoisen tuloslaskeman linkitys lisätietoikkunaan (XBRL International Inc 2019b).

Kuten voidaan nähdä kuvioista neljä, klikkaamalla XBRL-merkintää sivun reunaan ilmestyy uusi ikkuna, josta voidaan nähdä lukuun merkityt tiedot. Jokaiseen lukuun on upotettu tieto luvusta, esimerkiksi liikevaihto. Nämä käsitteet yritys ottaa taksonomiasta. Taksonomia on ennalta tehty luettelo käsitteistä. Tulevassa muutoksessa ESMA on kehittänyt käytettävän taksonomian. Taksonomioita on erilaisia. Esimerkiksi IFRS-tilinpäätöksiä tekevät yritykset voivat käyttää IFRS-säätiön kehittämää IFRS-taksonomiaa, joka sisältää siihen tarvittavat käsitteet. (XBRL International Inc 2019b.)

Taksonomia terminä tarkoittaa eri asioiden nimeämistä ja luokittelua. Alun perin termiä käytettiin biologiassa kasvien ja eliöiden luokittelussa. Termiä käytetään kuitenkin nykyään liittyen myös muihin aloihin. (Collins 2019.)

Chief Executive's Strategic Report

Overview

Our Mission

The FRC's Mission is to promote high quality corporate governance and reporting to foster investment. A secure flow of investment into the UK's capital markets, driven by high quality governance and reporting, helps underpin the growth of our economy and our competitiveness.

Kuvio 5. XBRL-muotoisen raportin linkitys (XBRL International Inc 2019b).

IXBRL-dokumentissa voidaan tiedon lisäksi käyttää vapaasti kuvia tai kuvioita. Lukujen lisäksi dokumenttiin voidaan merkitä sanoja, lauseita tai vaikka kokonaisia kappaleita, kuten on tehty kuviossa 5. Vaikka iXBRL-tekniikan hyödyntämisen taustalla on tilinpäätösraporttien yhtenäistäminen, ei se tarkoita, että jokaisen tilinpäätöksen tulisi olla samannäköinen. Yhtenäistämisen tavoite liittyy nimenomaan tiedon hyödyntämisen mahdollisuuksiin. Tekniikan avulla jokaista tilinpäätösdokumenttia voitaisiin hyödyntää yhtenäisellä tavalla, vaikkakin ne ovat aivan erinäköisiä ulkoasultaan. (XBRL International Inc 2019b.)

Taksonomia, eli tietomääritelmien tai tietoalkioiden joukko, on XBRL-standardin perusydin. Taksonomian mukainen raportti on nimeltään instanssidokumentti. Raportti muodostuu, kun taksonomian peruselementeille annetaan arvoja samalta ajanjaksolta. Taksonomiassa jokaiselle peruselementille on määritetty tietyt ominaisuudet. Näitä ominaisuuksia kutsutaan attribuuteiksi. Peruselementtejä voisivat olla esimerkiksi tulo ja meno. Peruselementeille voidaan tehdä hierarkia. Hierarkia muodostetaan jakamalla peruselementit tarkempiin käsitteisiin, kuten korkotuloon ja pääomatuloon. (Alonen ym. 11 – 13.)

Pakollisia attribuutteja ovat

- Nimi – name
- Tunniste – id
- Aikasidonnaisuus (koskeeko luku tiettyä hetkeä vai koko tilikautta) – periodType
- Debet/Kredit ominaisuus – balance
- Tietotyyppi (pohjautuu XML-tietotyyppeihin) – type
- Prosessointia ohjaava tieto – substitutionGroup
- Abstraktiutta kuvaava tieto (ei voi antaa arvoa, ohjaa rakennetta) - abstract
- Määritys, voidaanko elementti jättää tyhjäksi (onko arvo lisättävä) - nillable (Alonen ym. 13).

Kun XBRL-raportointi tulee pakolliseksi yrityksille, ne tarvitsevat ohjelmiston, jolla voidaan tuottaa kyseinen raportti. Yrityksillä on mahdollisuus ulkoistaa toiminto palveluntarjoajalle, mutta yrityksen on hyvä silti tiedostaa mitä toimintoja uuden ohjelmiston on pidettävä sisällään. Tärkeitä ominaisuuksia ovat XBRL-validaattori, Inline XBRL -valmius, XBRL-formulaprosessori, tuki linkbase-määrityksille sekä valmius muodostaa omia laajennoksia. (Tieke 2019b.)

Raportointia ja näin myös taksonomiaa ohjaavat monet viranomaisten suositukset ja lait. Esimerkiksi tilinpäätöksessä on esitettävä kirjanpitolain mukaan tietyt erät ja summat. Taksonomian elementeille voidaan XBRL-raportoinnissa antaa myös ulkoinen lähdeviite. Tämä lähde voi esimerkiksi linkittää käsitteen kirjanpitolain pykälään, johon se perustuu. (Alonen ym. 15.)

4.2 XBRL-tekniologian suosio raportoinnissa

Raportointi ei enää tarkoita viikoittaisia tai kuukausittaisia papereita, jotka vain yrityksen johto lukee. Nykyaikainen raportointi on sähköistä ja reaaliaikaista. Sen tiedot päivittyvät jatkuvasti ja usein raportti saadaan suoraan järjestelmästä. Tiedolla johtamisen trendi on kasvattanut raportoinnin tärkeyttä ja roolia liiketoiminnan arjessa. Jotta raportointi voi olla sujuvaa ja helppoa, on sen lähes aina oltava sähköistä ja koneluettavaa. Tämänkaltaisen raportointi auttaa yritystä, eikä hidasta tai sido turhia resursseja. Taloudellinen raportointi on moniulotteista ja koostuu monesta eri osasta, joiden on toimittava yhdessä. (Alonen ym. Johdanto.)

XBRL kehitettiin aikoinaan käytettäväksi erityisesti taloudellisen tiedon raportointia varten. XBRL-tekniologian tavoitteena on tuottaa automaattisesti erilaisia raportteja ja auttaa tiedon hyödyntämisessä. Tämä vähentäisi manuaalista työtä, sekä automaatio rajaisi pois erilaisia tallennus- ja tulkintavirheitä. Automaation avulla koko raportointiprosessi on nopeampi ja tehokkaampi. (Alonen ym. 10 – 11.)

XBRL-tekniologiaa hyödynnetään jo Euroopassa, sekä Euroopan ulkopuolella miljoonissa yrityksissä ja niiden taloudellisissa raporteissa juuri sen monipuolisuuden vuoksi. Tekniologiaa hyödynnetään muun muassa Yhdysvalloissa, Englannissa, Japanissa ja Tanskassa. Yrityksillä on mahdollisuus muokata raporteista oman näköisiä, eivätkä muotoilut vaikuta raportin hyödyllisyyteen tai koneelliseen lukuun. (XBRL International Inc 2019b.)

XBRL-tekniologia tarjoaa monia hyötyjä, joista kaikkia ei vielä edes tiedetä. Yksi hyödyistä on se, että lukija ei tarvitse erillistä ohjelmaa raportin lukemiseen. Tavallinen verkkosivu on riittävä. Toinen puoli tästä on se, että koska tieto on vapaassa muodossa, sitä voidaan analysoida monilla eri järjestelmillä. Dokumentit voidaan syöttää monenlaisiin eri prosessoreihin ja analyysiohjelmiin. Tietoa voidaan ladata tietokantoihin tai tiedosta tai tietolähteiden yhdistelmästä voidaan suoraan luoda uusi raportti. Yksi suuri etu on se, että edellä kuvatut toimenpiteet voidaan tehdä niin, että tiedon ketju säilyy eli tietoa voidaan seurata digitaalisesti takaisin sen alkulähteeseen. (XBRL International Inc 2019b.)

5 Eurooppalainen yhtenäinen sähköinen raportointimuoto

5.1 Tausta

Tässä luvussa perehdytään tarkemmin ESMA:n projektiin eurooppalaisesta yhtenäisestä sähköisestä raportointimuodosta. On tärkeää ymmärtää syyt, miksi muutos on tarpeellinen ja mitä sillä tavoitellaan, jotta voidaan vertailla nykyhetkeä ja tulevaisuutta sekä arvioida onko XBRL todella tulevaisuuden raportointimuoto. Ensimmäiset tutkimuskysymykset olivatkin mikä on ESEF 2020 -projekti ja mitä syitä sen taustalla on?

Euroopan parlamentti ja neuvosto antoi 22. maaliskuuta 2013 avoimuusdirektiivin 2013/50/EU. Direktiivin sisältönä oli säänneltyjen markkinoiden kaupankäynnin kohteena olevien arvopaperien liikkeellelaskijoiden avoimuusvaatimusten yhdenmukais-taminen. Direktiivi nimesi tarpeen yhtenäiselle tekniselle standardille, jolla voidaan varmistaa, että omistusosuusien julkistusta koskeva järjestelmä on tarpeeksi looginen, yhdenmukainen ja avoin. Tämä tehtävä annettiin Euroopan arvopaperimarkkinaviranomaiselle (ESMA). ESMA:n tehtävänä oli luonnostella vaihtoehtoja teknisiksi sääntelystandardeiksi. Standardeihin ei saa liittyä toimintapoliittisia valintoja. EU:n komissio piti oikeuden hyväksyä ESMA:n tuottama luonnos, jonka jälkeen ESMA:n tulisi määrittää myös poikkeukset standardien käytöstä ja ennakoida väärinkäyttömahdollisuudet. (EUR-Lex 2013.)

Yhtenäisen sähköisen raportointimuodon tavoitteiksi luettiin raportoinnin helpottuminen ja vuositilinpäätösten saatavuuden, analysoinnin ja vertailukelpoisuuden parantuminen. Se edistäisi liikkeeseenlaskijoiden, sijoittajien ja viranomaisten asemaa ja mahdollisuuksia. ESMA:n tehtäväksi annettiin myös kustannus-hyötyanalyysin tekeminen. Tämän analyysin jälkeen EU:n komissiolla on mahdollisuus tehdä raportointimuoto pakolliseksi 1.1.2020 alkaen, koskien vuositilinpäätöksiä. EU:n komissiolla on myös täysi oikeus vastustaa ehdotusta. Ennen hyväksyntää ESMA:n tulee kuitenkin järjestää asianosaisia sidosryhmiä varten avoin ja julkinen tilaisuus, sekä arvioitava raportointimuodon ja sen vaatimusten vaikutuksia ja tehtävä sitä varten testikierros Euroopan alueella. Näistä kaikista tulee toimittaa tiedot, luonnoksen toimittamisen yhteydessä. (EUR-Lex 2013.)

Direktiivissä määrättiin, että ESMA:n tulisi tehdä yhteistyötä EIOPA:n, eli Euroopan vakuutus- ja lisäeläkeviranomaisen, sekä EPV:n eli Euroopan pankkiviranomaisen kanssa. Yhteistyön tuloksena tulisi tuottaa tietoa alojen erityispiirteistä, joilla voisi olla

vaikutusta raportointistandardeihin, sekä varmistaa johdonmukaisuus eri alojen välillä. (EUR-Lex 2013.)

5.2 Työryhmä

ESMA eli Euroopan Arvopaperimarkkinaviranomainen perustettiin vuonna 2011 EU:n komission ja parlamentin toimesta. Sen jäseniä ovat jokaisen EU-maan kansalliset arvopaperimarkkinaviranomaiset, sekä ei-äänivaltaisen jäsenistön muodostaa EU:n komissio, Euroopan pankkiviranomainen (EPV), Euroopan järjestelmäriskikomitea (EJRK) ja Euroopan vakuutus- ja lisäeläkeviranomainen (EIOPA). Se työllistää 200 henkilöä ja sen päätoimipiste sijaitsee Pariisissa, Ranskassa. ESMA:n tavoitteena on edistää sijoittajansuojaa sekä rahoitusmarkkinoiden stabiiliutta ja moitteetonta toimintaa. ESMA:n toimitusjohtajana toimii Verena Ross ja puheenjohtajana Steven Maijor. ESMA on EU:n erillisvirasto, joka on kuitenkin täysin riippumaton viranomaisen. (Euroopan unioni 2019.)

Sijoittajansuojaa ESMA parantaa valvomalla, että finanssialan kuluttajien tarpeet otetaan huomioon ja niihin pyritään vastaamaan yhä tehokkaammin. ESMA:lle on tärkeää arvioida jatkuvasti sijoittajien velvollisuuksia ja oikeuksia ja niiden toteutumista. Sijoitusmarkkinoihin liittyvä toiminta pyrkii vahvistamaan markkinainfrastruktuuria ja tehostamaan markkinoiden avoimuutta ja toimivuutta. ESMA:lla on myös tärkeä vastuu rahoitusjärjestelmän kannattelussa, jotta mikään häiriö ei vaikuttaisi rahoitusjärjestelmän vakauteen ja taloudellinen kasvu pysyy tasaisena. ESMA on vastuussa erilaisten kriisitilanteiden hoidosta markkinoilla ja koordinoi muiden kansallisten markkinaviranomaisten toimintaa. (Euroopan unioni 2019.)

ESMA:n toiminta on suunnattu parantamaan taloutta, mutta myös takaamaan kansalaisten, arvopaperimarkkinoiden sääntelyviranomaisten, rahoituspalvelualan, piensijoittajien, yhteisösijoittajien, kuluttajien, rahoituspalvelujen tarjoajien sekä rahoitusmarkkinoiden käyttäjien aseman ja toiminnan. (Euroopan unioni 2019.)

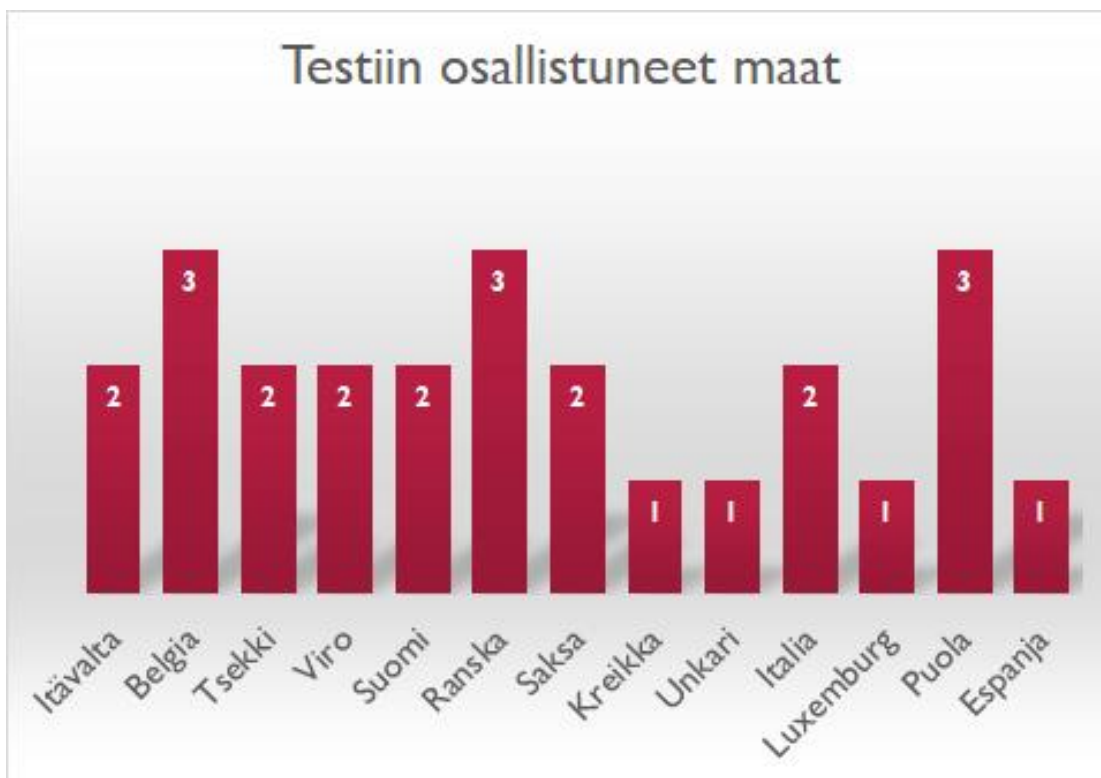
ESMA:n toiminta voidaan jakaa neljään eri alueeseen. Ensimmäisenä alueena on sijoittajien, markkinoiden ja rahoitusmarkkinoiden vakauteen liittyen riskien arviointi ja hallinta. Vaaroista tiedottaminen ja tiedon julkistaminen eri rekisterien ja tietokantojen kautta vahvistaa markkinoiden avoimuutta, sekä parantaa sijoittajansuojaa. Toisena toiminta-alueena ESMA tarjoaa neuvonantoa EU:n viranomaisille liittyen uusiin lakeihin.

ESMA myös kehittää teknisiä standardeja, joita hyödynnetään EU:n rahoitusmarkkinoilla. Kolmanneksi ESMA antaa neuvoja parhaista valvontakäytännöistä, joka paitsi kehittää kansallisten toimijoiden toimintaa, mutta myös yhtenäistää koko EU-alueen rahoitusalan käytänteitä ja sitä kautta tehostaa markkinoiden toimintaa. Viimeisenä, muttei vähäisimpänä ESMA valvoo nimettyjä rahoitusalan toimijoita, joihin kuuluvat eri luottoluokituslaitokset sekä kauppatietorekisterit. (Euroopan unioni 2019.)

5.3 Testausvaihe ja sen tuottamat tulokset

Osana ESMA:n ESEF-toimeksiantoa oli järjestää testikierros EU:n markkinoilla toimivien yritysten kesken ja raportoida sen tuloksista. Testikierros järjestettiin kesällä 2017. Testin tavoitteena oli selvittää ESEF-standardin käytännön toimivuus, sekä se, vaativatko tekniset standardit vielä muutoksia tai parannuksia. Tavoitteena oli myös tarkastella testiyriyten tilinpäätöksiä ja sitä parantaa niiden vertailtavuus uudella raportointimuodolla toteutettuna. (ESMA 2017a.)

Testiin etsittiin vapaaehtoisia yrityksiä ESMA:n verkkosivuilla julkaistussa tiedotteessa. 44 Yritystä ilmoittautui vapaaehtoiseksi, joista 25 pientä ja keskisuurta yritystä valittiin testikierrokselle (ESMA 2017b, 436). Testivaihe aloitettiin 1,5 päivän koulutuksella elokuussa 2017. Koulutuksen sekä saadun materiaalin perusteella yritykset muunsivat IFRS-konsernitilinpäätöksensä XBRL-muotoiseksi. Tämän jälkeen ESMA lähetti jokaiselle yritykselle kyselyn testin toteutuksesta. Tulokset olivat todella positiivisia, sillä osallistuneet olivat erittäin tyytyväisiä uudenmuotoiseen tilinpäätökseen ja teknisen työn vaativuus koettiin kohtalaisen ja alhaisen väliltä. ESMA:n muodostama taksonomia koettiin vapaaehtoisten kesken myös valmiiksi siltä osin, ettei lisäyksiä tarvinnut enää tehdä, mutta osa yrityksistä koki vaikeana sen selaamisen (ESMA 2017b, 436). Nämä, sekä muut saadut tulokset raportoitiin komissiolle annettavan luonnoksen yhteydessä. (ESMA 2017a.)

Kuvio 6. ESMA:n testiin osallistuneet maat ja yritysten lukumäärä (ESMA 2017b, 439).

Kuviossa kuusi näkyvät kaikki maat, joista osanottajia oli, sekä yritysten lukumäärä jokaisesta maasta. Testikierroksella tehdyt tilinpäätökset julkaisivat seuraavat yritykset: Air France KLM, Bank Zachodni WBK S.A., Bone Therapeutics, Comarch SA, Enel, Erste Group Bank AG, Ferrovial, Generali, Genomic Vision, Imerys, Komerčni banka, Landesbank Hessen-Thüringen (Helaba), Leo Express A.S., Molgroup, Nelja Energia AS, National Bank of Greece, Ontex, Orange Polska S.A., Siemens, UCB, UNIQA Insurance Group AG, UPM-Kymmene Corporation ja Valmet Oyj. Yritykset olivat 13 eri maasta ja 19 eri alalta (ESMA 2017b, 436). Muunnetut tilinpäätökset olivat yritysten 2016 vuoden tilinpäätöksiä. Testin keskiössä oli raportoinnin toteutettavuus, jonka vuoksi tilinpäätöksen muotoiluun tai ulkoasuun ei panostettu ja se näkyikin tilinpäätösten yksinkertaisissa ulkoasuissa. (ESMA 2019.)

ESMA:n testikierroksella oli mukana myös BR-AG, joka ohjelmistotuottajana kykeni tarjoamaan asiantuntijuuttaan Inline XBRL -teknologiassa ja tätä kautta avusti testin eri vaiheissa. Testissä käytettiin viittä eri ohjelmistoa. (ESMA 2017b, 436, 440.)

Testivaiheen aloitti ohjelmistotuottajan verkkokoulutus taksonomiasta ja ohjeet IFRS-konsernitilinpäätöstietojen muuntamisesta taksonomian malliseksi. Tämän jälkeen yritysten tuli tehdä tarvittavat muutokset, joihin he saivat apua BR-AG:n helpdeskistä.

Seuraavassa vaiheessa yritykset jaettiin kuuteen ryhmään, joille kaikille pidettiin erilliset 1,5 päivän lähikoulutukset. Koulutukset pidettiin heinäkuussa ja elokuussa 2017. Koulutuksessa olivat paikalla ESMA, IFRS-yhdistys ja BR-AG. Päivien aikana yritykset merkitsivät tilinpäätöksensä iXBRL-merkinnöillä. (ESMA 2017b, 440.)

Yrityksien täyttämän kyselyn mukaan, niillä meni keskimäärin aikaa testiin osallistumisen valmisteluun 7,5 tuntia, tietojen muuntamisen taksonomian mukaiseksi 18 tuntia, sekä 1,5 päivän koulutus. Nämä tiedot vastasivat ESMA:n etukäteen tekemää kustannus-hyötyanalyysia. Kustannus, joka yksittäiseltä yritykseltä menisi ensimmäisen Inline XBRL -tilinpäätöksen tekemiseen arviointiin olevan 8 200-13 000 euroa. (ESMA 2017b, 442.)

Yritykset kokivat myös käyttämänsä ohjelmistotyökalut suhteellisen luotettaviksi, mutta käyttäjäystävällisyys sai hieman alemman arvosanan. Kokonaisuudessaan tulokset olivat ESMA:n omien ennusteiden mukaisia ja pääosin todella positiivisia, jonka vuoksi ESEF 2020 -projekti pääsi etenemään suunnitelmien mukaisesti, eikä suuria muutoksia tarvinnut enää tehdä. (ESMA 2017b, 443.)

Käytetyissä ohjelmistotyökaluissa esiintyi pieniä ongelmia, mutta niiden valmisteluun oli varattu rajallinen aika, joka oli osasy syy ongelmiin. Ohjelmistojen kehityksen uskotaan kuitenkin olevan nopeaa ja valmistuvan hyvissä ajoin ennen vuotta 2020. (ESMA 2017b, 444.)

Onnistuneen testikierroksen jälkeen ESMA pääsi etenemään tiedonantoon perustamalla uuden verkkosivun, jossa asianomaiset pääsivät tarkemmin tutustumaan Inline XBRL -teknologiaan, sekä testikierroksen raportteihin. Verkkosivulle ladattiin myös kattavat ohjeet tulevaan raportointimuutokseen. Verkkosivujen tavoitteena oli koota kaikki tarpeellinen tieto yhden osoitteen taakse. (ESMA 2017a.) Testin tulosten voidaan luotettavasti olettaa olevan hyvin todenmukaisia, sillä yrityksillä ei ollut erityistä syytä, miksi niiden olisi kannattanut antaa positiivisempia vastauksia kuin mitä todellisuus oli. Yrityksillä oli osaltaan mahdollisuus vaikuttaa raportointimuotoon, sillä jos testin tulokset olisivat olleet hyvin negatiiviset, olisi se varmasti vaikuttanut EU:n komission päätökseen hyväksyä tai hylätä raportointimuoto viimeisessä vaiheessa.

5.4 Lopullinen muoto ja virallinen luonnos

ESMA toimitti lopullisen luonnoksensa eurooppalaisesta yhtenäisestä sähköisestä raportointimuodosta EU:n komissiolle 18.12.2017. 487 Sivuinen luonnos piti sisällään kaikki valmistelutyöt ja niiden raportit. (ESMA 2017b.)

ESMA:n luonnos esittää, että kaikki taloudelliset raportit toimitetaan XHTML-muotoisina. IFRS-konsernitilinpäätökset merkitään XBRL-merkinnöillä, jotka upotetaan iXBRL-tekniikalla edellä mainittuun XHTML-dokumenttiin. Kaksi ensimmäistä vuotta, eli vuodet 2020-2022 vain primääriset taloudelliset dokumentit (tase, tuloslaskelma ja rahoituslaskelma) tulee merkitä. Kahden vuoden jälkeen tulee merkitä kaikki IFRS-konsernitilinpäätöksen dokumentit. Taksonomiana käytetään IFRS-säätiön kehittämää IFRS-taksonomiaa. (ESMA 2017b, 4.)

ESMA esitti luonnoksessaan, että taksonomiaa tulisi tarkastella uudelleen tasaisin väliajoin, jotta siihen voidaan tehdä tarvittavat lisäykset. ESMA ehdottaa myös, että se julkaisisi omilla sivuillaan XBRL-taksonomiadokumentin, jota kaikkien eurooppalaisten listayhtiöiden tulisi käyttää. Tämä dokumentti sisältää myös määritteiden hierarkian ja elementtien datatyypit normaalisti luettavassa muodossa. Jos jäsenvaltio määrää, että oman maan yhtiöiden tulisi hyödyntää XBRL-tekniikkaa myös muissa kuin IFRS-konsernitilinpäätöksissä, tulisi maiden huolehtia, että yhtiöt saavat käyttöön sopivan taksonomian IFRS:n ulkopuolelta. (ESMA 2017b, 12.)

Luonnos nimeää myös ESMA:n implementointivaiheen pääavunantajaksi. Kattavan tietopaketin lisäksi, ESMA:n tulisi myös julkistaa tietoa yleisimmistä ongelmista ja niiden ratkaisuista, mikä palvelisi sekä yrityksiä, että ohjelmistotuottajia. (ESMA 2017b, 13.)

ESMA:n määrittämässä ydintaksonomiassa on tiettyjen elementtien lisäksi neljä linkbase-määritelmää: esitystapa, laskukaavat, etiketit ja määritelmät. Esitystapa kokoaa yhteen taksonomian elementit niin, että niistä muodostuu loogiset kokonaisuudet, jotka voidaan esittää. Laskukaavat taas määrittelevät, miten arvoja yhdistellään ja lasketaan, jotta saadaan esimerkiksi tilinpäätöksen välisummat. Etiketit kertovat, mitä jokainen elementti tarkoittaa. Määritelmät varmistavat, että elementtien väliset riippuvuussuhteet ovat oikein ja ne muodostavat oikeanlaisen kokonaisuuden. Yrityksillä on myös oikeus laajentaa taksonomiaa omien tarpeidensa mukaan. Lisäyksiä koskevat kuitenkin myös samat neljä linkbase-määritelmää, kuten ydintaksonomiaakin. (ESMA 2017b, 14.)

XBRL-raportointi on siis hyvin laaja kokonaisuus erilaisia sääntöjä ja määrittelyjä, joiden avulla raportteja luodaan. Suurin osa niistä on kuitenkin ennalta määritelty, eikä yrityksen tarvitse kuin helpoimmillaan lisätä oikeat arvot ja niihin liittyvät tiedot. Valmiilla ohjelmistolla tämä tulee olemaan suhteellisen yksinkertaista, eikä se sido laajasti yrityksen resursseja. (ESMA 2017b, 14.)

Yrityksen tulisi valita taksonomiasta mahdollisimman kuvaava määre jokaiselle arvolle. Jos sopivia määreitä on useampia, tulisi valita se määre, joka on kaikista tarkin määritelmä luvulle. Jos tämä valittu määre kuitenkin antaa väärän kuvan luvusta, tulisi yrityksen laajentaa taksonomiaa määreellä, joka kuvaa paremmin tiettyä lukua. Tämä yrityksen laajennosmääre ei saa kuitenkaan olla vastaava kuin ydintaksonomian määre, eikä olla vain yrityksen omassa käytössä oleva määre/termi tai määre, jota vain tämä yksittäinen yritys voisi käyttää. Määrettä lisättäessä tulee myös ottaa huomioon XBRL-säännöt, ja linkittää se oikein yläkäsitteisiin, jotta luku tulee raporteissa esille oikeassa kohtaa ja se ei sekoita laskukaavoja. (ESMA 2017b, 26.)

ESMA:n suorittamassa testissä 25:stä yrityksestä jokainen koki tarvitsevänsä lisämääreitä alkuperäiseen IFRS-taksonomiaan. Määreiden lukumäärä vaihteli kolmen ja yli sadan välillä. Yhteensä 25:n yrityksen kesken luotiin 840 uutta määrettä taksonomiaan. Lisämääreiden tarpeeseen vaikutti muun muassa se, että jotkut yritykset jakoivat tuotot ja menot toistuviin ja ei-toistuviin. Tällaiset kirjanpidolliset jaottelut tietenkin lisäävät automaattisesti tarvetta lisämääreille, sillä IFRS-tilinpäätös sisältää vain tietyt, standardisoidut erät. Asiaan vaikuttivat myös eri alojen ominaispiirteet, erityisesti vakuutusyhtiöiden, lentoyhtiöiden ja pankkien alat. Eniten lisämääreitä tarvittiin rahoituslaskelmaan (30%), liitetietoihin (28%) ja tuloslaskelmaan (20%). Loput kohdistuivat taseeseen (12%) ja oman pääoman muutoslaskelmaan (10%). iXBRL-merkintöjä oli testissä eniten liitetiedoissa ja erittelyissä (1 484 merkintää kaikkien yritysten kesken) ja toiseksi taseessa (1 102 merkintää). (ESMA 2017b, 461 – 463.)

Testissä mukana olleiden yritysten kesken merkintöjä käytettiin kaikkien tilinpäätösdokumenttien kesken 104-279. Keskimääräinen summa oli noin 200 iXBRL-merkintää. On hyvä huomata myös, ettei millään yrityksellä lisämääreiden summa ylittänyt käytettyjä ydintaksonomian määreiden lukumäärää. Lähes kaikilla yrityksillä lisämääreiden osuus oli suhteellisesti hyvin pieni. Korkeimmillaan lisämääreiden osuus oli kolmasosa kaikista käytetyistä määreistä. Lisämääreitä tarvittiin välisummissa tai määreiden yhdistelmissä tai yrityskohtaisten erien esityksissä, joita ei löydy IFRS-taksonomiasta. Kymmenen prosenttia lisäyksistä koski kahden IFRS-määritelmän yhdistelemistä ja loput 90% olivat

uusien käsitteitä, joita ei löytynyt ollenkaan alkuperäisestä taksonomiasta. (ESMA 2017b, 464 – 465.)

ESMA:n luonnoksessa annettiin yrityksille myös mahdollisuus lisätä omia käsitteitä IFRS-taksonomiaan, joka antaisi yrityksille liikkumavaraa pakottavan standardin sisällä. (ESMA 2017b, 13.) IFRS ja XBRL ovat vahvasti linkittyneet toisiinsa. Molemmilla on tarkoitus säännellä ja harmonisoida markkinoita.

6 XBRL-raportointi

6.1 XBRL-raportoinnin käyttöönotto Italiassa ja USA:ssa

Italiassa otettiin osin käyttöön XBRL-raportointi vuonna 2006. Käytäntö tuli niille yrityksille, jotka eivät käyttäneet IFRS-standardeja vaan Italian omia kirjanpidon periaatteita, jotka perustuvat maan siviililakiin. Italiassa yrityksillä ei ollut kuitenkaan liikkumavaraa käytettävän taksonomian suhteen. Taksonomia sisälsi vain Italian siviililain kirjanpidon käsitteet, eikä yrityksillä ollut oikeutta jakaa, yhdistellä tai käyttää uusia käsitteitä taksonomian ulkopuolelta. Tämä eroaa ESMA:n luonnoksesta siinä, että yrityksillä olisi oikeus lisätä käsitteitä IFRS-taksonomiaan. (Valentinetti & Rea 2013, 11.)

USA:ssa tilanne on hyvin erilainen, sillä siellä kirjanpidon säännökset tulevat pääosin yksityisiltä taloushallinnon yhteisöiltä, eikä niistä suurinta osaa ole kirjattu varsinaisiin lakeihin, kun taas Italiassa säännökset tulevat suoraan siviililaista. USA:ssa käytössä on suurelta osin US GAAP -säännöstö taloudellista raportointia varten. USA:n käyttämät standardit tarjoavat yrityksille usein suhteellisen paljon liikkumavaraa. USA:ssa on myös otettu huomioon IFRS:n suosio ja FASB ja IASB ovat tehneet yhteistyötä IFRS ja US GAAP-standardien ristiriitaisuuksien poistamisessa. 2008 vuoden lopussa SEC julkaisi jopa tietoa mahdollisesta IFRS käyttöönotosta USA:ssa. (Valentinetti ym. 2013, 12 – 13.)

Kuten Euroopassa, myös USA:ssa XBRL:n käyttöönotto aloitettiin testivaiheella vuonna 2005. Testivaiheessa vapaaehtoiset yritykset tuottivat vuosi- ja kvartaaliraporttinsa XBRL-tekniikalla. Testissä arvioitiin datamerkintöjen ja XBRL:n hyödyllisyyttä yrityksille, sijoittajille, komissiolle sekä koko markkinoille. 2009 SEC (US Securities and Exchange Commission) aloitti XBRL:n käyttöönoton, joka tehtiin vaiheittain kolmen vuoden aikana. Nykyisin kaikkien USA:ssa julkisesti listattujen yhtiöiden tulee toimittaa vuosiraportointinsa XBRL-muotoisina. Myös taksonomioita on kehitetty ja julkaistu useampia vuosien varrella. Viimeisin ”US GAAP Financial Reporting Taxonomy”

julkaistiin 2012 ja se on jaettu 5 eri osioon aloittain. Näitä osioita olivat vakuutus, kiinteistöliiketoiminta, pankki- ja säästötoiminta, välitys ja jälleenmyynti sekä kaupallinen ja teollinen toiminta. (Valentinetti ym. 2013, 13 – 14.)

Valentinettin ja Rean tutkimuksen mukaan Amerikan malli oli menestyksekkäämpi ja kehittyneempi. Tärkeimpänä erona maiden välillä oli taksonomia. Italiassa taksonomia oli ikään kuin suljettu, kun taas USA:ssa yrityksillä oli mahdollisuus tehdä lisäyksiä käsitteistöön. Tämä liikkumavapaus näkyy myös siinä, että US GAAP -taksonomiaa on päivitetty, tasaisin väliajoin, jotta se sisältäisi kaikki ajankohtaiset ja uudemmat käsitteet. Yrityksillä on myös mahdollisuus ehdottaa uusia elementtejä suoraan taksonomiasta vastaaville. (Valentinetti ym. 2013, 14.)

6.2 XBRL-raportoinnin haasteet

Yksi XBRL:n haasteista liittyy taksonomiaan ja attribuutteihin. Annetaanko yrityksille vapaus muokata ja lisätä omia laajennoksia teknologiaan vai ei? Jos annetaan, se antaa yrityksille vapautta ja joustavuutta. Kyseessä on kuitenkin standardi, jonka tavoitteena on yhdenmukaistaa tiettyä prosessia. Mihin asti jousto on sallittavaa niin, ettei standardin tavoite yhtenäisyydestä vaarannu. XBRL mahdollistaa suuren skaalan joustavuutta, mutta XBRL voidaan myös toteuttaa hyvin rajatusti ja yhdenmukaisesti. Suljettu taksonomia johtaisi vahvaan standardiin, joka takaa taloudellisen tiedon tarkan yhdenmukaisuuden. Tässä muodossa saatetaan kuitenkin menettää yrityksen ominaispiirteiden ja siihen liittyvien tietojen tuonti sidosryhmille. Avoin taksonomia, jota yritys saa laajentaa, taas tuottaisi tarkempaa ja yrityskohtaisempaa tietoa, joka saattaisi olla hyödyllisempää sidosryhmille, mutta vertailtavuus ja yhdenmukaisuus kärsii sen seurauksena. Lainsäätäjien on valittava jompikumpi polku, sillä niiden välimuotoa ei juuri ole. Jousto joko on tai ei ole. (Valentinetti ym. 2013, 126 – 127.)

Yksi ratkaisusta olisi rakentaa IFRS-taksonomian taustalle vielä toinen laajempi kokonaisuus kirjanpidon yleisimmistä määreistä. Tämän kokonaisuus tulisi olla niin yleisluontoinen, että sitä voisivat käyttää kaikki yritykset toimialasta riippumatta. Tämä takaisi standardin tuottaman vertailukelpoisuuden pysyvän tietyllä yleisellä tasolla, antaen kuitenkin enemmän joustoa kuin pelkän IFRS-taksonomian käyttö. Toinen vaihtoehto on standardisoida alakategorioilla eri toimialoihin liittyvät käsitteet, joka vähentäisi yritysten omia laajennoksia, jotka liittyvät nimenomaan alakohtaisiin erikoisuuksiin. (Valentinetti ym. 2013, 127.)

Alankomaissa valtio loi taksonomian mielenkiintoisella tavalla. Valtio vaati yksityistä sektoria palauttamaan heille kaiken taloudellisen datan, jota yritys raportoi ulkoisesti. Kaikki tämä data arvioitiin ja sen avulla luotiin lista dataelementeistä. Yritysten palauttama aineisto sisälsi 200 000 dataelementtiä ja ne saatiin karsittua vain 5 000 dataelementin listaan. 90 prosentin vähennys oli merkittävä hyöty sekä taksonomian luojille, että sitä käyttäville yrityksille ja sidosryhmille. (Chen 2010, 14.)

Ohjelmistokehitys on olennainen osa XBRL-muutosta. Australiassa ohjelmistokehityksen ongelmana oli se, että markkinoilla oli vain kalliita työkaluja XBRL-raportointia varten. Tämä johtui siitä, että pienet ja keskisuuret yritykset odottivat, että uusien ohjelmistojen hinnat hieman laskisivat, ennen investointia. Ohjelmistokehittäjät taas odottivat tarpeeksi merkittäviä tilauksia, ennen kuin panostivat ohjelmistojen kehittämiseen ja tuottamiseen, jonka vuoksi hinnatkin olivat korkeat. Vasta tilausten kasvaessa, ohjelmistokehittäjien oli tarkoitus laskea hintoja. Tämä ongelma on keskeinen suurten muutosten alkuvaiheissa ja sen ratkaisuun tarvitaan tukea nimenomaan lainsäätäjiltä. (Chen 2010, 28.)

Suurimmat XBRL-raportointiin liittyvät haasteet voidaan siis ratkaista lainsäätäjien tasolla. Yritykset eivät voi ratkaista esimerkiksi taksonomiaan liittyvää ongelmaa. EU:n komissiolla ja ESMA:lla on päätäntävalta ja niiden tulee päättää raamit, joiden sisällä yritykset toimivat.

6.3 XBRL-raportoinnin hyödyt

XBRL:n suosio on ollut maailmanlaajuisesti merkittävää, minkä vuoksi se onkin levinnyt niin laajalle. XBRL-tekniologiaa on myyty nopeampana, halvempaan ja parempaan taloudellisen tiedon raportointitapana. Sen haltuunotto ja käyttäminen ei ole vaikeaa, mikä on varmasti osasy syy sen suosiolle. XBRL ei ole toimialakohtainen, eikä maakohtainen. Sitä voidaan pitkälti käyttää kaikissa yrityksissä. (Valentinetti ym. 2013, 126 – 127.) Tavoitteena on luoda nimenomaan yhtenäinen raportointimuoto, jonka vuoksi muodon edullisuus ja helppous ovat ehdottoman tärkeitä, sillä sen tulisi olla sopiva kaikenlaisten yritysten käyttöön. Ei ole tarkoituksenmukaista valita todella monimutkaista tai kallista raportointimuotoa, sillä se voisi merkittävästi vaikeuttaa yritysten raportointiprosessia.

Chen toi ilmi raportissaan kaksi yritystä, jotka kokivat XBRL-raportointiin siirtymisen erittäin hyödyllisenä. Ensimmäinen näistä on UTC eli United Technologies Corporation,

joka on teknologiayritys, jonka organisaatio on jakautunut erillisiin yksikköihin. Yritys siirtyi XBRL-raportointiin SEC:n vaatimuksen takia, mutta lopulta yritys sai siitä paljon enemmän irti kuin aluksi kuvitteli. Datamerkintä osoittautui todella edulliseksi. Yrityksen raportointiin liittyvät kulut laskivat 20 prosenttia ja XBRL-raportointi paransi kulukirjanpitoa, tehokkuuden ja toiminnan seuraamista ja päätöksentekoa. (Chen 2010, 10.)

Toinen yritys on monikansallinen vaatevalmistaja Wacoal, jonka päätoimipaikka sijaitsee Japanissa. Yrityksellä on 32 itsenäistä yksikköä. Näiden yksiköiden välinen liiketoiminnallinen ja taloudellinen kommunikointi oli hyvin rajallista, mikä aiheutti ongelmia päätöksenteossa ja taloudenhoidossa. Näihin ongelmiin yritys mietti kahta ratkaisua. Toinen oli koko yrityksen järjestelmien uudistaminen ja siirtyminen ERP-järjestelmään, joka kokoaisi yhteen kaikkien yksiköiden tiedot. Toinen vaihtoehto oli uudistaa vain yrityksen taloudellinen sektori ja ottaa käyttöön XBRL, mikä auttaisi tiedonkulussa ja yhdistämisessä. Yritys valitsi jälkimmäisen vaihtoehdon. Yritys saavutti haluamansa tavoitteet ja kulujen ero oli huomattava. Vertailtuna ensimmäiseen vaihtoehtoon, eli ERP-järjestelmäuudistukseen, XBRL:n käyttöönotto vaati yritykseltä vain kuudesosan ajasta ja kolmasosan kuluista, verrattuna ERP-uudistuksen kuluihin. (Chen 2010, 10.) Näiden kahden yrityksen menestystarinat kertovat hyvin niistä positiivisista mahdollisuuksista, joita XBRL-raportointi voi tuoda yrityksille.

XBRL on kuin yhteinen kieli. Mitä useammat puhuvat samaa kieltä, sitä helpompi ihmisten tai yritysten on ymmärtää toisiaan. Kun yhteinen kieli laajenee yhä isommalle alueelle, sitä enemmän se tuo mahdollisuuksia. Jos jokainen yritys puhuisi omaa kieltään, olisi tiedonhaku ja -käyttö todella hankalaa ja monimutkaista. ESEF-projektin pohjimmaisena tavoitteena on luoda yhtenäinen kieli, mikä parantaisi tiedon tuottamista ja käyttämistä monilla eri tavoilla.

XBRL-raportointi mahdollistaa yrityksille erilaisten analytiikkamenetelmien tehokkaan ja kehittyneen käytön. Erilaisia data-analytiikkamalleja ja -ohjelmistoja on lukuisia, ja niitä voivat hyödyntää kaikenkokoiset yritykset. XBRL-analytiikka voi tarjota sekä toiminta-analyysiä, että strategista analyysiä, kunhan XBRL-raportoinnissa hyödynnetään koko yrityksen dataa. Valtio voisi hyödyntää yritysten tarjoamaa XBRL-muotoista tietoa ja analysoida sitä kautta esimerkiksi eri sektoreita. Tämä tietenkin edellyttäisi, että kaikki yritykset käyttäisivät XBRL-teknologiaa. XBRL-raportointi tarjoaa mahdollisuuden erityisen tehokkaaseen datan hyödyntämiseen. Tässä kohtaa onkin hyvä huomata, että

XBRL-tekniikan yleistyessä on myös tärkeää kehittää datan hyödyntämiseen liittyviä prosesseja ja erilaisia työkaluja, joilla dataa voidaan poimia, analysoida ja jakaa.

(Chen 2010, 13 – 14.)

XBRL on otettu eri puolilla maailmaa käyttöön lähinnä kahdesta eri syystä. Ensimmäisenä on tavoite vähentää yrityksille aiheutuvaa työtä, kun ne raportoivat valtiolle lakien puitteissa. Tämä oli syynä Australiassa ja Alankomaissa, kun XBRL-raportointi otettiin käyttöön. Sen takana oli myös pyrkimys vähentää päällekkäistä työtä ja raportointia, sekä ristiriitoja yritysten raportoidessa maiden eri viranomaistahoille. Ristiriitojen vähentäminen koettiin tapahtuvan juuri yhteisen taksonomian avulla. Alankomaissa hankkeen tavoite oli tuottaa ”halvempi, helpompi ja laadukas raportointitapa viranomaisraportointia varten”. (Chen 2010, 16 – 17.)

Toinen tavoite, joka saattaa olla XBRL-raportoimiseen siirtymisen taustalla on parantaa yritysten sääntöjen noudattamista. Tämä tavoite näkyy erityisesti Yhdysvalloissa, joissa SEC vaatii yrityksiltä XBRL-muotoista dataa, voidakseen tarjota sijoittajille parempaa ja läpinäkyvämpää informaatiota. SEC:in tavoitteena onkin pohjimmiltaan suojata juuri sijoittajia ja sidosryhmiä, kuin parantaa yritysten tehokkuutta tai kulurakennetta. Myös Espanjan keskuspankki vaatii säänneltyjä pankkeja tuottamaan XBRL-muotoista tietoa, koska se helpottaa pankkien taloudellisen aseman monitorointia ja sitä kautta makrotaloudspoliittisten päätösten tekoa. (Chen 2010, 16 – 17.)

Yksi XBRL:n suurimpia etuja on se, ettei XBRL-muotoisen datan katsomiseen tarvita erillistä ohjelmaa. Dataa voidaan katsella aivan tavallisen verkkosivun kautta. Tämä parantaa erityisesti sijoittajien asemaa. XBRL-tekniikka ei myöskään sisällä minkäänlaisia lisenssimaksuja, kuten monet muut raportointitekniikat. Yritys tarvitsee vain ohjelmiston, joka tukee XBRL-muotoa. (Chen 2010, 26.)

XBRL GL -muoto on apuna esimerkiksi täsmäytettäessä eri ohjelmistoja tai kun yritys haluaa siirtyä käyttämään toista ohjelmaa. Kun ohjelmistoissa on tuki XBRL GL -muodolle, voidaan XBRL-muotoinen data siirtää suoraan ohjelmistosta toiseen ilman manuaalisesti tehtäviä toimenpiteitä tai erojen täsmäytystä. Myös esimerkiksi myyntiraportit voidaan tuoda XBRL GL -muotoisena suoraan ohjelmistoon. Aineiston siirron tehostaminen on tarpeen myös tilintarkastusta ja verottajaa varten raportoidessa. (Ojala 2019.)

6.4 Implementaation onnistumiseen vaikuttavat tekijät

Chen toi tutkimuksessaan ilmi kuusi tärkeää asiaa, jotka on hyvä ottaa huomioon, jotta XBRL-implementaatio voidaan toteuttaa onnistuneesti. Nämä pohjautuivat Chenin käsittelemiin kuuteen XBRL-käyttönottotapaukseen eri puolilta maailmaa. Ensimmäiseksi on tärkeää ymmärtää, miksi muutosta tarvitaan. Mitä ongelmia perinteinen raportointimalli sisältää ja miten ne voidaan ratkaista? Suurin ongelma nykyisessä raportoinnissa liittyy sen sisältämään manuaaliseen työhön. Nykyisin yritysten tuottama viranomaisraportointi, tulee tarkastaa manuaalisesti. PDF-tiedostossa olevaa tietoa ei voida linkittää alkuperäiseen lähteeseen, vaan jokainen luku tulee tarkistaa käsin. Manuaaliseen työhön liittyy myös ongelmia, joita digitaalinen taloushallinto on pyrkinyt ratkaisemaan. Näitä ongelmia ovat muun muassa virheiden suuri riski, tiedon hidas varmistaminen, tilintarkastukseen liittyvät ongelmat ja laatuongelmat. Laatuongelmat johtavat suoraan siihen, ettei tieto voi olla tarpeeksi läpinäkyvää ja luotettavaa. Raportointi perinteisellä tavalla sitoo siis paljon yrityksen resursseja, eikä yrityksillä ole motivaatiota tarjota parempaa tai kattavampaa dataa, kun jo nykyinenkin prosessi on aikaa vievää. (Chen 2010, 26.)

Yhtenäiselle, sähköiselle raportointimuodolle olisi myös erityisen tärkeää, että kaikki viranomaistahot, joille yritykset raportoivat ottaisivat haltuun uuden raportointimuodon. On selvää, että XBRL-raportoinnilla ei saavuteta täyttä hyötyä, jos yritykset eivät siltikään voi tuottaa kaikkia raporttejaan samalla muodolla vaan vaatimukset eroavat eri viranomaistahojen välillä. Raportoinnin sisältövaatimukset muuttuvat jatkuvasti ja trendiksi on muodostunut se, että raporteissa vaaditaan yhä tarkempaa ja yksityiskohteisempaa tietoa. Tästä syystä yhtenäisen muodon käyttöönotolla olisikin suuri hyöty, sillä se vähentäisi osaltaan työtaakkaa muiden vaatimusten jatkuvasti muuttuessa. (Chen 2010, 26.)

Kun puhutaan raportointimuutoksesta, joka koskisi maanlaajuisesti tai jopa kansainvälisesti suurta osaa yrityksistä, tulisi se muuttamaan suuresti yritysten hallinnollisia tehtäviä. Muutos on osa taloushallinnon digitalisaatiota ja onnistuessaan tehostaisi monia yrityksen sisäisiä prosesseja. Muutosvastaisuus kuuluu kuitenkin kaikkiin muutoksiin. Muutosvastaisuus saattaa liittyä siihen liittyviin kuluihin tai ylipäättään vanhojen prosessien muuttamiseen. Muutosvastaisuutta voidaan torjua tuomalla vahvasti esiin muutoksen tuomat hyödyt, sekä tukemalla yrityksiä ja sidosryhmiä implementaation kaikissa vaiheissa. Tukeminen tapahtuu myös sillä, että luodaan sääntöjä ja tehdään muutoksesta pakollinen prosessi. Sillä jos se on vain mahdollisuus, ei kovin moni yritys

välttämättä päättää keskittää resurssejaan uuden mallin haltuunottoon tai edes siihen tutustumiseen. XBRL-malliin liittyy jo vahva tuki, sillä sille on perustettu oma organisaatio ja pienempiä kansallisia virastoja, jotka tukevat XBRL-raportoinnin eri vaiheissa. Chen arvioi, että suurimmat edut saavutetaan 3-5 vuoden kuluessa prosessin aloituksesta. Tämä on jokseenkin pitkä aika, joten yrityksillä on oltava riittävä motivaatio jatkaa prosessia. (Chen 2010, 27.)

6.5 Tunnettuus Suomessa

Muutos ja sen sisältö ovat Suomessa vielä jokseenkin tuntematonta aihepiiriä, jopa asiantuntijoiden keskuudessa. Taloushallintoliiton edustaja Janne Fredman kommentoi, että heillä tietämystä aiheesta on vielä vähän. Taloushallintoliiton jäsentiltoimistojen asiakkaina olevia listayhtiöitä Fredman arvioi olevan noin 20-30 kappaletta. Fredman arvioi, että suuria hyötyjä saavutettaisiin vasta silloin, kun XBRL-raportointi koskisi kaikkia suomalaisia yrityksiä ja niiden tilinpäätöksiä. Suomessa listayhtiöiden vähäinen määrä mahdollistaa tietojen analysoinnin manuaalisestikin, eikä XBRL-raportointi tuo tässä tapauksessa suuria hyötyjä yhteiskunnallisella tasolla. Suurin XBRL-raportoinnin hyöty on Fredmanin mukaan tietojen tehokas hyödyntäminen, jota ei PDF-tiedostoilla kyetä tekemään. Tämä tehokkuus saavutetaan kuitenkin vasta suuremmilla massoilla. (Fredman 2019.)

Yritykset, joita muutos koskee, voivat valmistautua selvittämällä tukeeko oma, käytössä oleva ohjelmisto, XBRL-raportointia. Jos ohjelmistossa on jo valmius siihen, ei yrityksen tarvitse tehdä uusia hankintoja. (Fredman 2019.) XBRL-raportointi on kuitenkin niittänyt suosiota maailmalla, ottaen huomioon sen kansainvälisen leviämisen ja positiivisen palautteen, joten ei ole mahdotonta, että tulevaisuudessa se voisi koskea kaikkia suomalaisia yrityksiä. Se, että aihe on vielä tuntematon alan asiantuntijoille voi kuitenkin vaikeuttaa yritysten sopeutumista muutokseen ja tehdä siitä hitaamman ja työläämmän prosessin.

Ohjelmistoja, joilla yritys voi muodostaa XBRL-muotoisia raportteja ovat muun muassa Merrill, Workiva, IRIS Business ja Donnelley. Tietoa käyttävä osapuoli taas voi hyödyntää tiedon analysoinnissa esimerkiksi Calbench, Idaciti ja Edgar ohjelmistoja. (Deloitte 2018.)

7 Johtopäätökset

7.1 ESEF 2020

ESEF 2020 projekti on EU:n komission ja parlamentin avoimuusdirektiivistä alun saanut hanke, jonka tavoitteena oli kehittää Euroopan markkinoille yhtenäinen, sähköinen raportointimuoto. Tavoitteena oli tehostaa markkinoiden toimintaa ja yhtenäistä yritysten tuottamia raportteja. Raportointimuoto suunnattiin julkisesti listatuille yhtiöille, jotka tuottavat IFRS-konsernitilinpäätöksiä.

Hankkeen tavoitteena oli löytää mahdollisimman kustannustehokas ja toimiva raportointimuoto, joka sopisi monille yrityksille, alasta tai yrityksen koosta riippumatta. Muualla maailmassa XBRL-teknologiaa hyödynnetään jo ja se valikoitui myös ESMA:n projektin osalta raportointimuodoksi. Erilaisten ESMA:n tuottamien analyysien, sekä testausvaiheen läpi, XBRL-teknologia sai lähes pelkästään positiivista palautetta, jonka vuoksi ESEF 2020-projekti etenikin hyvin suoraviivaisesti.

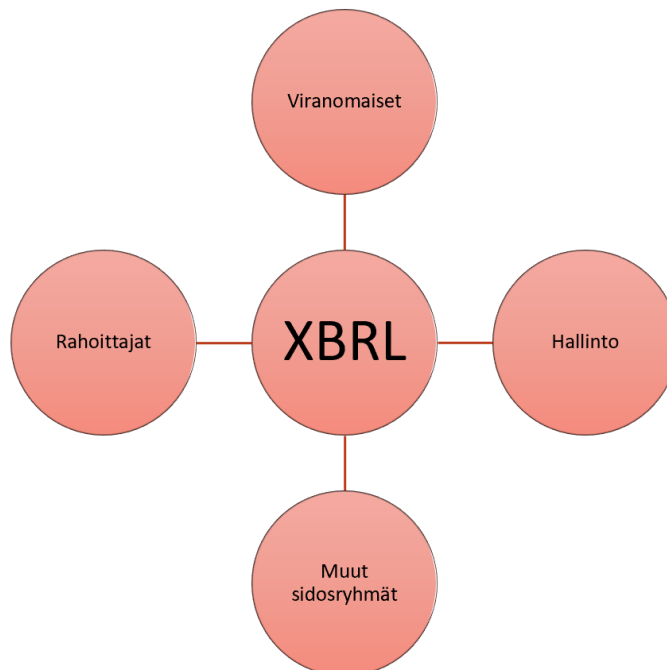
7.2 XBRL-teknologian hyödyt

XBRL-raportoinnin hyödyt ovat kiistattomat. Sähköinen ja rakenteinen muoto tarjoaa etua niin yrityksille kuin yritysten tietoa käyttäville sidosryhmille. On selvää, että PDF-muotoinen raportti ei tarjoa kovin tehokasta tiedon analysointia. Jos tulevaisuudessa halutaan edetä taloushallinnon digitalisaatiossa, on tilinpäätösten muoto muutettava sähköiseen muotoon. XBRL on jo osoittanut ympäri maailman olevansa hyödyllinen ja tehokas tapa raportoida sähköisesti. Se on yksinkertainen, edullinen ja tehokas teknologia. Sen käyttöönotto ja täyden hyödyn saavuttaminen voi viedä hieman aikaa, mutta kuten opinnäytetyössä käsitellyissä yrityksissä on huomattu, se tuottaa monia etuja ja vain vähän, jos ollenkaan, negatiivisia puolia. Sen automatisoinnin mahdollisuudet varmistavat myös sen, ettei raportointi sitoisi niin paljon yrityksen resursseja, vaan se sujuisi käyttöönoton jälkeen suurimmaksi osaksi omalla painollaan.

Kuvio 7. Raportointiprosessin tilanne nyt.

Raportointiprosessia voidaan karkeasti kuvata kuvion seitsemän avulla. Jokaista sidosryhmää ja tarvetta varten muodostetaan oma raportti, johon tiedot etsitään ja syötetään erikseen. Osa tiedosta saattaa tulla suoraan ohjelmasta, mutta usein osa tiedosta otetaan Word-dokumentista tai Excel-raportista. Tällöin tieto jää hajanaiseksi ja virheiden riski kasvaa.

Kuvio 8. XBRL-muotoinen raportointiprosessi.

Kuvio kahdeksan havainnollistaa XBRL-muodolla toteutettua raportointiprosessia. XBRL-raportoinnissa tietoa on jatkuvasti saatavilla XBRL-muotoisena, josta se voidaan ajaa ohjelmistosta toiseen niin, että tieto pysyy luotettavana ja jäljitettävänä. Eri

sidosryhmien tarpeisiin laadittavat raportit voidaan suoraan muodostaa ja manuaalinen työ vähenee.

Tutkimustulokseni kertovat, että XBRL on osoittanut olevansa varteenotettava tulevaisuuden raportointimuoto, joka tarjoaa paljon potentiaalia tämän hetken tarpeisiin, mutta ei myöskään rajoita tulevaisuuden tarpeita, kuten tekoälyn monipuolisempaa ja laajempaa hyödyntämistä. Asiantuntijahaastatteluni ja tutkimukseni perusteella XBRL:n hyödyt ovat nimenomaan suuremmissa massoissa. Suurempaa massaa ovat datan suuri määrä, sekä esimerkiksi viranomaisille toimitettujen tilinpäätösten suuri määrä, jolloin rakenteisista ja sähköisistä tilinpäätöksistä olisi suurin hyöty ja tiedon analysointi olisi tehokkaampaa tehdä sähköisesti kuin manuaalisesti.

XBRL-tekniikan suosio muualla maailmassa ja yritysten raportoimat positiiviset asiat siihen liittyen osaltaan kertovat, että XBRL-trendi tulee jatkumaan, eikä se ole vain hetkeksi pinnalle noussut muoti-ilmiö. ESMA:n ja EU:n komission tulisi antaa arvo myös niille positiivisille kokemuksille, joita XBRL:n käyttöönotto on luonut muualla maailmassa. Euroopalle on ainoastaan etua siitä, että voidaan oppia muiden maiden onnistumisista ja haasteista. Yhteinen raportointikieli koko Euroopassa ja tulevaisuudessa koko maailmassa parantaisi varmasti markkinoiden tehokkuutta ja esimerkiksi sijoittajien mahdollisuuksia.

7.3 XBRL-tekniikan haasteet

Suomessa XBRL:n käyttöönotto saattaa olla aluksi haasteellista yrityksille, sillä sen tunnettuus on vielä aika huono. Kommunikointi oman ohjelmistotuottajan kanssa on tärkeää, ja itse ohjelmistotuottajien on otettava tuleva muutos huomioon mahdollisimman nopeasti sen varmistumisen jälkeen. XBRL-muotoisen tilinpäätöksen edellytyksenä tietenkin on se, että yrityksellä on ohjelmisto, joka tukee muotoa. Itse prosessi on kuitenkin hyvin automatisoitavissa, joten käyttöönotto on varmasti strategisin hetki muutosprosessissa.

XBRL-muotoinen tilinpäätös mahdollistaa tekoälyn ja datan analysoinnin sen rakenteisuuden ja sähköisyyden ansiosta. Tulevaisuudessa, tekoälyn kehittyessä, voi olla jopa mahdollista se, ettei sijoittajan tarvitse itse edes lukea tilinpäätöksiä, vaan hän voi syöttää tilinpäätökset tekoälyn luettavaksi ja tutustua vain tekoälyn tuottamaan analyysiin. Suomessa viranomaisilla ei välttämättä ole tarve tällä hetkellä sähköiselle tilinpäätökselle, sillä raportoivia kansainvälisiä konserneja on sen verran vähän, ettei se

sido resursseja ylettömästi. Tutkimukseni kuitenkin osoittaa, että yritykset ovat hyötäneet suuresti XBRL-teknologiasta, ja raportoinnin kehittamisestä on saatu hyötyä, vaikkei nykyinen raportointiprosessi olisikaan ollut kriisissä.

Jos Euroopassa ei kehitetä raportointia ja esimerkiksi tekoäly kehittyi, emme kykene hyödyntämään sitä täydessä mittakaavassa, sillä PDF-muotoinen raportti ei tarjoa siihen mahdollisuutta. Viranomaistahojen tulisi kannustaa ohjelmistokehittäjiä muutokseen ja työkalujen kehittämiseen, jottei yrityksille muodostu ongelmaa ohjelmistopuutteiden tai niiden hinnan takia. Suomessa olemme edelläkävijöitä teknologiassa ja prosessien moderniuudessa, mutta emme saa jäädä paikoilleen vaan meidän tulee jatkaa kehittämistä, jotta pysymme huipulla.

Suurin XBRL-teknologiaan ja raportointiin liittyvä haaste on taksonomiassa. Kuten aiemmin jo havaittiin, taksonomia voi olla avoin tai suljettu. Suljettu taksonomia ei mahdollista liikkumavaraa yrityksille, eli yritys ei voi laajentaa käsitelueteloa omilla määreillä. Tämä tulee aiheuttamaan ongelmia yrityksille, sillä on varmasti hankala luoda yksi taksonomia, joka sisältäisi kaikki käsitteet, joita yritys voi tarvita. Näin laaja taksonomia myös heikentää standardia. Standardia heikentää myös avoin taksonomia, sillä silloin yritys voisi lisätä taksonomiaan omia käsitteitään, jotka saattavat olla esimerkiksi alakohtaisia tai yrityskohtaisia. Standardin tavoitteena on yhtenäistää ja luoda tietyt raamit yrityksille. Jos taksonomia taas antaa niin sanotusti vapaat kädet yrityksille, ei tuloksena saada täysin yhtenäistä raportointia.

7.4 Tutkimuksen onnistuminen

Reliabiliteetilla tarkoitetaan tutkimustulosten luotettavuutta ja pysyvyyttä. Jos tutkimus toteutettaisiin uudelleen, olisiko tulos sama? (Hirsjärvi & Remes & Sajavaara 2009, 231.) Tässä työssä tutkimuksen luotettavuutta pyrittiin pitämään yllä käyttämällä monia ja mahdollisimman uusia lähteitä. Lähteiden alkuperä jakautui ympäri maailman, joka osaltaan paransi tutkimuksen luotettavuutta. Osaltaan tutkimuksen kohteena oleva XBRL-raportointi ja sen tunnettuus Suomessa on hyvin kertaluontoinen tila, sillä sen tunnettuus paranee jatkuvasti, varsinkin jos standardimuutos tulee voimaan.

Validiteetti taas arvioi tutkimuksen paikkaansa pitävyyttä ja sitä, kuinka hyvin tutkimuksessa käytetty menetelmä tutki kohteena olevaa ominaisuutta. Käytetyn tutkimusmenetelmän on kunnioitettava tutkittavan kohteen laatua. On siis olennaista,

että tutkimukseen on osattu valita oikea tutkimusmenetelmä, jolla tutkimus voidaan suorittaa pätevästi. (Hiltunen 2009.)

Laadullinen tutkimusmenetelmä oli mielestäni paras menetelmä työhön, sillä kattavaa määrällistä aineistoa ei ollut tarjolla, eikä tällaista ollut mahdollista toteuttaa, sillä tutkimuksen kohteena oli tulevaisuuteen kohdistuva muutos, jonka vaikutuksista Euroopassa ei vielä ole tietoa.

Tutkimukseni onnistui mielestäni hyvin. Sain koottua kattavan tietopaketin siitä, mitä XBRL-raportointi on ja minkälaisia hyötyjä ja haasteita siihen liittyy. Haasteena työssäni oli se, että aihe oli Suomessa vielä jokseenkin tuntematon. Aihe koski pääosin tulevaisuuteen kohdistuvaa muutosta, joten sen vaikutuksista ei ollut vielä tietoa. Tietoa oli kuitenkin hyvin löydettävissä englanniksi, sillä XBRL-teknologiaa käytetään jo muualla maailmassa. Haastatteluiden osuus jäi tutkimuksessani aiottua pienemmäksi, aiheen tunnettuuden puutteen vuoksi.

Onnistuin luomaan kattavan kuvan aiheesta ja uskon, että työlläni on merkitystä aiheen tunnettuuden parantamisessa. Sain itse myös kattavamman kuvan raportoinnista ja raportointimuodoista, ja kehitin omaa asiantuntijuuttani. Työssäni kiehtovaa oli juuri se, että aihe ei ollut aloittaessani saanut vielä suurta huomiota Suomessa ja materiaalini painottuikin englanninkieliseen aineistoon. XBRL-teknologia oli minulle ennestään täysin tuntematon aihe ja tavoitteeni tutustua XBRL-raportointiin ja kyetä analysoimaan siihen liittyviä hyötyjä ja haasteita onnistui mielestäni erittäin hyvin. Sain luotettavaa aineistoa ympäri maailman ja kykenin muodostamaan päteviä johtopäätöksiä.

7.5 Jatkotutkimusaihe

Jatkotutkimusaihe voisi olla ESEF 2020 -muutoksen vaikutukset Suomessa ja Euroopassa. Toteutin työni ESMA:n projektin loppuvaiheilla, jolloin EU:n komissio ei ollut tehnyt vielä viimeisintä päätöstä eikä muutos siis ollut vielä astunut voimaan. Tämän vuoksi pystyin vain spekuloidaan vaikutuksia, joita tällä voisi olla Euroopan markkinoihin tai muutosta koskeviin yrityksiin ja niiden sidosryhmiin.

Jatkotutkimuksessa voisi kerätä kokemusta sekä yrityksiltä, joissa tilinpäätösraportointi tehdään itse, että tilitoimistoilta. Hyvää näkökulmaa saisi varmasti myös tilintarkastajilta

sekä viranomaisilta. Jatkotutkimuksessa aihetta kannattaa kuitenkin avata koko Euroopan tasolla, sillä Suomessa listayhtiöitä on vain rajallinen määrä, eivätkä esimerkiksi viranomaiset välttämättä kykene saamaan Suomessa suuria tehokkuushyötyjä.

Lähteet

Airisniemi, Tuomo 2016. Digitalisaatio. Haaste myös tilintarkastajille. *Balanssi* (2), 24-27.

Alasuutari, Pertti 1999. Laadullinen tutkimus. 3. uudistettu painos. Vastapaino, Tampere.

Alonen, Miika & Koskentalo, Elina. Taloustietojen tietomallinnus yhteentoimivuuden välineistöllä. CSC Tieteentietotekniikan keskus ja TIEKE Tietoyhteiskunnan kehittämiskeskus. <https://vm.fi/documents/10623/6585284/Taloustietojen+tietomallinnus+yhteentoimivuuden+valineistolla.pdf/6b6f1e03-e5a2-4d82-a5b9-cc2ed9b5e3b1>. Luettu 22.4.2019.

Chen, Yu-Chen 2010. Realizing the Full Potential of XBRL in Government: Case Studies of XBRL Implementation. Division of Public Administration, Northern Illinois University.

Collins 2019. Definition of 'taxonomy'. <https://www.collinsdictionary.com/dictionary/english/taxonomy>. Luettu 24.2.2019.

Deloitte 2018. XBRL - Listayhtiön päänsärky vai analyttikon datataivas? Julkaistu 7.5.2018. <https://www2.deloitte.com/fi/fi/pages/about-deloitte/events/xbrl-listayhtion-paansarky-vai-analyttikon-datataivas.html#>. Luettu 23.3.2019.

ESMA 2017a. Briefing Note. Preparing for 2020: ESEF field tests and reporting manual. Julkaistu 18.12.2017. https://www.esma.europa.eu/sites/default/files/library/esef_field_test_briefing_note.pdf. Luettu 16.2.2019.

ESMA 2017b. Final Report on the RTS on the European Single Electronic Format. Julkaistu 18.12.2017. https://www.esma.europa.eu/sites/default/files/library/esma32-60-204_final_report_on_rts_on_esef.pdf.

ESMA 2019. Field Test on ESEF. <https://www.esma.europa.eu/field-test-esef>. Luettu 16.2.2019.

EUR-Lex 2013. Euroopan Parlamentin ja Neuvoston Direktiivi 2013/50/EU. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN-FI/TXT/?uri=CELEX:32013L0050&from=EN>. Luettu 16.2.2019.

Euroopan unioni 2019. Euroopan arvopaperimarkkinaviranomainen (ESMA). https://europa.eu/european-union/about-eu/agencies/esma_fi. Luettu 16.2.2019.

Finanssivalvonta 2018. ESEF – European Single Electronic Format – Eurooppalainen yhtenäinen sähköinen raportointimuoto listayhtiöille 2020 tilinpäätöksistä alkaen. Päivitetty 31.10.2018. https://www.finanssivalvonta.fi/paaomamarkkinat/liikkeeseenlaskijat-ja-sijoittajat/esef_xbrl/. Luettu 10.2.2019.

Fredman, Janne 2019. Taloushallintoliitto, Helsinki. Sähköpostihaastattelu 28.2.2019.

Fredman, Janne & Hiltunen, Elina 2017. Viekö tekoäly työpaikkamme? Tilisanomat 22.3.2017. <https://tilisanomat.fi/teknologia/vieko-tekoaly-tyopaikkamme>. Luettu 16.2.2017.

Haaramo, Virpi & Palmuaro, Sirkku & Peill, Elina 2018a. IFRS Raportointi. IFRS-standardien käsitteellinen viitekehys ja tilinpäätöksen perustekijät. Alma Talent, Helsinki. Alma Ta-

lent Pro Verkkokirjahylly. Fokus > IFRS-raportointi. [https://fokus-almatalent-fi.ezproxy.metropolia.fi/teos/BABBXXBTAFCCBAXB#kohta:IFRS-RAPORTOINTI\(\(20\)\)](https://fokus-almatalent-fi.ezproxy.metropolia.fi/teos/BABBXXBTAFCCBAXB#kohta:IFRS-RAPORTOINTI((20))). Luettu 28.1.2019.

Haaramo, Virpi & Palmuaro, Sirkku & Peill, Elina 2018b. IFRS Raportointi. IFRS-standardit – globaali tilinpäätösraportoinnin harmonisointi. Alma Talent, Helsinki. Alma Talent Pro Verkkokirjahylly. Fokus > IFRS-raportointi. [https://fokus-almatalent-fi.ezproxy.metropolia.fi/teos/BABBXXBTAFCCBAXB#kohta:IFRS-RAPORTOINTI\(\(20\)\)](https://fokus-almatalent-fi.ezproxy.metropolia.fi/teos/BABBXXBTAFCCBAXB#kohta:IFRS-RAPORTOINTI((20))). Luettu 28.1.2019.

Haaramo, Virpi & Palmuaro, Sirkku & Peill, Elina 2018c. IFRS Raportointi. Perustekijöiden merkitseminen tilinpäätökseen. Alma Talent, Helsinki. Alma Talent Pro Verkkokirjahylly. Fokus > IFRS-raportointi. [https://fokus-almatalent-fi.ezproxy.metropolia.fi/teos/BABBXXBTAFCCBAXB#kohta:IFRS-RAPORTOINTI\(\(20\)\)](https://fokus-almatalent-fi.ezproxy.metropolia.fi/teos/BABBXXBTAFCCBAXB#kohta:IFRS-RAPORTOINTI((20))). Luettu 28.1.2019.

Haaramo, Virpi & Palmuaro, Sirkku & Peill, Elina 2018d. IFRS Raportointi. Yrityksen taloudellinen asema ja toiminnan tulos. Alma Talent, Helsinki. Alma Talent Pro Verkkokirjahylly. Fokus > IFRS-raportointi. [https://fokus-almatalent-fi.ezproxy.metropolia.fi/teos/BABBXXBTAFCCBAXB#kohta:IFRS-RAPORTOINTI\(\(20\)\)](https://fokus-almatalent-fi.ezproxy.metropolia.fi/teos/BABBXXBTAFCCBAXB#kohta:IFRS-RAPORTOINTI((20))). Luettu 28.1.2019.

Hiltunen, Leena 2009. Validiteetti ja reliabiliteetti. Jyväskylän yliopisto. Graduryhmä 18.2.2009. Luettu 14.4.2019. [Www.mit.jyu.fi/ope/kurssit/Graduryhmä/PDFt/validius_ja_reliabiliteetti.pdf](http://www.mit.jyu.fi/ope/kurssit/Graduryhmä/PDFt/validius_ja_reliabiliteetti.pdf).

Hirsjärvi, Sirkka & Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2009. Tutki ja kirjoita. 15., uudistettu painos. Tammi, Helsinki.

Hyyppä, Jari-Pekka 2015. Finazilla –blogi. Sisäinen laskenta tehdään yritystä varten. <https://www.finazilla.fi/sisainen-laskenta-tehdaan-yritysta-varten/>. Luettu 24.3.2019.

IFRS Foundation 2018a. European Union. <https://www.ifrs.org/use-around-the-world/use-of-ifrs-standards-by-jurisdiction/european-union/>. Luettu 16.3.2019

IFRS Foundation 2018b. Use of IFRS Standards around the world. Julkaistu syyskuussa 2018. <https://www.ifrs.org/-/media/feature/around-the-world/adoption/use-of-ifrs-around-the-world-overview-sept-2018.pdf>. Luettu 24.3.2019.

IFRS Foundation 2019. Who uses IFRS Standards? <https://www.ifrs.org/use-around-the-world/use-of-ifrs-standards-by-jurisdiction/#profiles>. Luettu 24.3.2019.

Kaarlejärvi, Sanna & Salminen, Tero 2018. Älykäs taloushallinto – Automaation aika. Alma Talent, Helsinki

Kirjanpitolaki 1997/1336. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1997/19971336>. Luettu 30.3.2019.

Lahti, Sanna & Salminen, Tero 2014. Digitaalinen taloushallinto. Alma Talent, Helsinki.

Merilehto, Antti 2018. Tekoäly - Matkaopas Johtajille. Alma Talent, Helsinki.

Ojala, Pertti 2019. XBRL GL – pilottihanke lupaa lisää tehoa taloushallinnon prosesseihin. Tilisanomat 12.3.2019. <https://tilisanomat.fi/yleiset/xbrl-gl-pilottihanke>. Luettu 14.4.2019.

Palta 2018. Kirjanpitäjän työ muuttuu yhä moniulotteisemmaksi. Julkaistu 22.8.2018. <https://www.palta.fi/kirjanpitajan-tyo-muuttuu-yha-moniulotteisemmaksi/>. Luettu 10.2.2019.

Suomela, Susanna 2016. Emce Solution Partner Oy. Sähköinen vs. Digitaalinen taloushallinto 10.8.2016. <https://www.emce.fi/blog/sahkoinen-vs-digitaalinen-taloushallinto/>. Luettu 10.2.2019.

Suomen Tilintarkastajat Ry 2019. Tilintarkastuksesta Raportoiminen. <https://www.suomentilintarkastajat.fi/tilintarkastus/mita-tilintarkastus-on/tilintarkastuksesta-raportoiminen>. Luettu 16.2.2019.

Taloushallintoliitto 2019. Tilikausi ja Tilinpäätös. <https://taloushallintoliitto.fi/kirjanpidon-abc-mita-jokaisen-tulisi-tietaa-kirjanpidosta/tilikausi-ja-tilinpaatos>. Luettu 10.2.2019.

Tieke – Tietoyhteiskunnan kehittämiskeskus ry 2019a. Mitä on XBRL? <https://oma.tieke.fi/pages/viewpage.action?pageId=35194387>. Luettu 17.2.2019.

Tieke – Tietoyhteiskunnan kehittämiskeskus ry 2019b. Ominaisuudet, joita taloushallinnon ohjelmistoilta tarvitaan XBRL-raportointia varten. <https://oma.tieke.fi/display/XBRL/Ominaisuudet%2C+joita+taloushallinnon+ohjelmistoilta+tarvitaan+XBRL-raportointia+varten>. Luettu 17.2.2019.

Valentinetti, Diego & Rea, Michele Antonio 2013. Critical reflection on XBRL: A “customisable standard” for financial reporting? International Journal of Accounting and Financial Reporting. (3), 110-132. Luettu 24.3.2019.

XBRL International Inc 2019a. Inline XBRL. <https://specifications.xbrl.org/spec-group-index-inline-xbrl.html>. Luettu 17.2.2019.

XBRL International Inc 2019b. iXBRL. <https://www.xbrl.org/the-standard/what/ixbrl/>. Luettu 17.2.2019.

EY 2018. Digital in everything we do – Taloushallinnon murros: taaksepäin katsomisesta tulevaisuuden ennustamiseen. Yrityselämän 360 astetta –blogi 8.11.2018. <https://yrityselaman360blog.ey.com/2018/11/08/digital-in-everything-we-do-taloushallinnon-murros-taaksepain-katsomisesta-tulevaisuuden-ennustamiseen/>. Luettu 10.2.2019.